

**EWA SERAFIMOWICZ
WŁODZIMIERZ SERAFIMOWICZ**

tel.: 512-23-30-95
e-mail: serafimowicz39@wp.pl

**Z DZIEJÓW
BUDOWNICTWA W PŁOCKU
HISTORYCZNIE I AKTUALNIE
TOM 2**

Wersja robocza

PŁOCK – czerwiec 2023

Redaktor: dr Grzegorz Gołębiewski

Opracowanie redakcyjne: ?

Koncepcja tematu i układ: Włodzimierz Serafimowicz

Zdjęcia: dr Grzegorz Gołębiewski

Marketing: Włodzimierz Serafimowicz, Gabriela Majchrowicz

Współwydawcy:

***Towarzystwo Naukowe Płockie?
Mazowiecka Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa w Warszawie?***

Projekt okładki: ?

Korekta techniczna i projekt graficzny: ?

Copyright by: Ewa Serafimowicz, Włodzimierz Serafimowicz

ISBN: ?

Nakład: 200 egz.

Druk: ?

MOTTO

Nasze budownictwo ma długą i piękną historię. Ta historia, to oczywiście ludzie, ich zawodowe sukcesy i porażki. Ale niewiele z tej historii zostaje, jeśli nie zostaje zapisana. Zatem Panie i Panowie Inżynierowie – do piór!!!¹

dr inż. Andrzej Bratkowski

Spis treści

Strona

¹ A. Bratkowski, *Inżynierowie – do piór!*, „Inżynier Mazowsza” 2021, nr 3/91/ maj - czerwiec, s. 31.

PRZEDMOWA – „*ABY BUDOWNICTWO WYSZŁO Z CIENIA*” – Andrzej Bratkowski

WPROWADZENIE – RODZAJE BUDOWNICTWA -

OD AUTORÓW

Część I

ZARYS HISTORII TYSIĄCLETNIEGO PŁOCKA

Część II

ZARYS HISTORII PŁOCKIEJ URBANIZACJI PRZESTRZENNEJ

2.1. Wprowadzenie

2.2. Urbanizacja w okresie piastowskim i państwa polsko-litewskiego oraz RP -

2.3. Urbanizacja w okresie zaborów -

2.4. Urbanizacja w II RP -

2.5. Urbanizacja w PRL -

2.6. Urbanizacja w III RP

-

Część III

ZARYS HISTORII INFRASTRUKTURY PRZESTRZENI MIEJSKIEJ PŁOCKA -

3.1. Przestrzeń miejska

3.2. Budowle i obiekty kubaturowe oraz ich architektura -

3.2.1. Budowle i obiekty kubaturowe w okresie piastowskim i państwa polsko-litewskiego oraz RP -

3.2.2. Obiekty kubaturowe w okresie zaborów -

3.2.3. Obiekty kubaturowe w II RP -

3.2.4. Obiekty kubaturowe w PRL -

3.2.5. Obiekty kubaturowe w III RP -

3.2.6. Budowle rafineryjne i petrochemiczne w PRL i III RP -

3.3. Infrastruktura komunikacyjna -

3.3.1. Wprowadzenie: drogi kołowe, drogi kolejowe i szlaki wodne -

3.3.2. Infrastruktura drogowa, uzbrojenie terenu, energetyka

3.3.3. Infrastruktura kolejowa

3.3.4. Infrastruktura rzeczna

3.3.5. Płockie konstrukcje mostowe na Wiśle -

3.3. Infrastruktura komunikacyjna -

3.3.1. Wprowadzenie: drogi kołowe, drogi kolejowe i szlaki wodne -

3.3.2. Infrastruktura drogowa, uzbrojenie terenu, energetyka

3.3.3. Infrastruktura kolejowa

3.3.4 Infrastruktura rzeczna

3.3.5. Płockie konstrukcje mostowe na Wiśle -

3.4. Otwarte kompleksy rekreacyjno-sportowe -

3.5. Zieleń miejska -

Część IV

WSPÓŁCZESNE INWESTYCYJNO-BUDOWLANE STRUKTURY TERYTORIALNE PŁOCKA

4.1. Dzielnice mieszkaniowe i przemysłowe -

4.2. Spółdzielczość mieszkaniowa, towarzystwa budownictwa społecznego i developerzy -

4.3. Obręby ewidencyjne -

4.4. Osiedla jako prawne jednostki pomocnicze w administracji miasta -

4.5. Propozycja zmian granic osiedli oraz obszarów przemysłowych -

Część V

PŁOCKIE OSIEDLA ORAZ OBSZARY NIEZAMIESZ- KAŁE

5.1. Osiedle BOROWICZKI -

5.2 Osiedle CIECHOMICE -

5.3. Osiedle DWORCOWA -

5.4. Osiedle GÓRY -

5.5. Osiedle IMIELNICA -

5.6. Osiedle KOCHANOWSKIEGO -

5.7. Osiedle KOLEGIALNA -

5.8. Osiedle ŁUKASIEWICZA -

5.9. Osiedle MIĘDZYTORZE -

5.10. Osiedle MIODOWA -

5.11. Osiedle PODOLSZYCE POŁUDNIE -

5.12. Osiedle PODOLSZYCE PÓŁNOC -

5.13. Osiedle PRADOLINA WISŁY -

5.14. Osiedle RADZIWIE -

5.15. Osiedle SKARPA -

5.16. Osiedle STARE MIASTO -

5.17. Osiedle TRZEPOWO -

5.18. Osiedle TYSIĄCLECIA -

5.19. Osiedle WINIARY -

5.20. Osiedle WYSZOGRODZKA -

5.21. Osiedle ZIELONY JAR -

5.22. Obszar PKN Orlen -

5.23. Obszar Wisła -

Część VI

ZARZĄDZANIE PŁOCKIM BUDOWNICTWEM W LATACH PRL

6.1. Budownictwo w okresie PRL

6.2. Płockie przedsiębiorstwa budowlane i projektowe w okresie PRL -

Część VII

ZARZĄDZANIE PŁOCKIM BUDOWNICTWEM W OKRESIE III RP

7.1. Budownictwo w okresie III Rzeczypospolitej Polskiej -

7.2. Płockie firmy budowlane i projektowe w okresie III RP -

Część VIII

NOWOCZESNE ZARZĄDZANIE PŁOCKIM BUDOWNICTWEM WIELKOPRZEMYSŁOWYM

8.1. Organizacja i zarządzanie w budownictwie wielkoprzemysłowym i specjalistycznym -

8.2. Systemowe zarządzanie płockim budownictwem w PRL -

8.3. Systemowe zarządzanie płockim budownictwem w III RP -

Część IX

PODSUMOWANIE

OPIS ZAŁĄCZONYCH MAP I ILUSTRACJI

WYKAZ FOTOGRAFII

BIBLIOGRAFIA

Druki zwarte

Artykuły w czasopismach i wydawnictwach cyklicznych

POSŁOWIE – „INŻYNIEROWIE – DO PIÓR!” – Andrzej Bratkowski

PRZEDMOWA

ABY BUDOWNICTWO WYSZŁO Z CIENIA

/.../ No cóż! – jeśli o mnie chodzi, zostawiając na boku moją działalność prawdziwie budowlaną lub około budowlaną, to nie kryję, że od lat moją pasją było i jest głoszenie, w mowie i piśmie, chwały

naszego zawodu inżyniera budownictwa i w ogóle budownictwa. Pod tym kątem wiele wieczorów spędziłem, by przynajmniej jako tako przyswoić sobie wiedzę np. o budownictwie okresu międzywojennego. O tych dwudziestu latach ogromnego wysiłku i ludzkiej ofiarności, włożonej w budowanie od nowa naszej Rzeczypospolitej, odrodzonej Polski z jej mieszkalnictwem ZOR-owskim² i kwaterunku wojskowego, z budową Gdyni, kilkunastu COP-owskich miast³, zakładów przemysłowych itd. Moim przewodnikiem w tych penetracjach historycznych była „Sztafeta”, książkowy zbiór reportaży Melchiora Wańkowicza (1892-1974)⁴ stanowiący swoisty pomnik polskich budowniczych owego czasu.

Po wojnie nic podobnego już się nie ukazało, choć niewątpliwie, gdyby zebrać w jednym wydawnictwie „budowlane” reportaże pisane w różnych latach PRL-u przez wybitnych polskich dziennikarzy z Ryszardem Kapuścińskim (1932-2007) na czele, lub znakomitych pisarzy uprawiających literaturę faktu z Andrzejem Szczypiorskim (1928-2000) na czele, mógłby powstać nie tylko ciekawy, ale i pouczający dla kolejnych pokoleń inżynierskich obraz polskiego budownictwa w XX w.

Ostatni w Polsce konkurs na „pamiętniki inżynierów” przeprowadził tygodnik Polityka w latach 60-tych. Dzisiaj nic się nie słyszy o podobnych inicjatywach, choć z pewnością wiele interesujących informacji może przynosić rozproszone i rzadko publikowane piśmiennictwo pamiętnikarskie. Np. z dużą satysfakcją i zaciekawieniem czytałem, napisane przez Kazimierza Jaskulskiego jego wspomnienia z pracy przy odbudowie warszawskiego Starego Miasta (1949-1953). Któż bowiem dziś wie o tym, jak wiele trzeba było włożyć trudu i pomysłowości, często z narażeniem życia, by uratować fragmenty zabytkowych obiektów. /.../

Od kolegów z Płocka dostałem wydaną tam książkę autorstwa Włodzimierza Serafimowicza i Bogumiła Trębali („Z dziejów budownictwa w Płocku – inwestorzy, projektanci, wykonawcy”). Nie jest to pamiętnik ani literatura faktu, raczej rodzaj popularnej monografii. Nagromadzenie informacji, i tak pewnie przesianych przez autorów, jest tak ogromne, że czytelnicy otrzymali chyba pełne kompendium wiedzy o zabudowie starego i nowego Płocka, od pierwszych lat po II wojnie światowej po dni nam współczesne.

W sumie piękna sprawa, ale... Ale nie byłbym sobą, gdybym nie zwrócił uwagi na pewne, miejmy nadzieję, że niezamierzone, niedomówienia. Bowiem z płockiej książki XXI-wieczny czytelnik nie dowie się, czym w praktyce była kiedyś gospodarka niedoborów, jakie konsekwencje wywoływały dla polskiego budownictwa powszechne i ciągłe braki, i ta wieczna szarpanina – kto i z kim, z czego i czym budować? Nie dowie się, że np. przy budowie płockiej Petrochemii funkcjonowało coś takiego, jak zespół pełnomocników ministrów czy sztab partyjny, który nie miał żadnych zadań opresyjno-ideologicznych, lecz po prostu obowiązek wspomagać budowniczych w ich codziennej walce, miejscami naprawę walce, z ustrojowymi przeciwnościami, by robota w ogóle mogła iść naprzód, by mniej było pary idącej w gwizdek.

Nie ma się co wstydzić, że dyrektor płockiej Petrobudowy Antoni Rogucki (1909-1983)⁵, jako jedyny w Polsce budowlaniec, miał najwyższe w PRL odznaczenie Orderu Budowniczego Polski Ludowej, co zresztą nie raz mu pomogło przeskoczyć różne kłopoty piętrzące się wokół budowy. Tego wszystkiego nie ma się dziś co wstydzić, bo taka była wtedy budowlana rzeczywistość /.../.

² ZOR – Zarząd Osiedli Robotniczych

³ COP – Centralny Okręg Przemysłowy

⁴ Recenzja: „Sztafeta” to barwna reporterska panorama z czasów dwudziestolecia międzywojennego o odbudowie II Rzeczypospolitej. Melchior Wańkowicz, przygotowując się do jej napisania, zgromadził dziesiątki informacji, przeprowadził setki rozmów, poczynając od prezydenta, wicepremiera, ministrów, a kończąc na marynarzach, górnikach i nauczycielach. Powstał wielki reportaż literacki, będący pochwałą wysiłku i odbudowy gospodarczej II RP.

⁵ Antoni Rogucki urodził się 18 czerwca 1909 r. w Morawcu w Czechach, w 1929 r. ukończył gimnazjum we Lwowie, w 1939 r. otrzymał dyplom ukończenia Wydziału Architektury na Politechnice Lwowskiej. Po II wojnie światowej budował w Mielcu, Wrocławiu i Nowej Hucie, gdzie w 1950 r. został kierownikiem Zarządu Koksochemii. W latach 1954-1956 r. sprawował funkcję naczelnego inżyniera w Kieleckim Zjednoczeniu Budownictwa Przemysłowego. Od 15 marca 1962 r. do 30

Tak to było, lecz w sumie – dzięki ogromnym wysiłkom i ludzkiej ofiarności, nie mniejszym niż te, o jakich kiedyś pisał Wańkowicz – wielopokoleniowa sztafeta polskiego budownictwa biegła nieprzerwanie również przez czasy PRL-u, ku pożytkowi kraju i na chwałę polskich budowniczych. Któż inny, jak nie my, budowlani zawodowcy, powinni to uświadamiać naszemu otoczeniu, któż, jak nie my, powinni dbać o pamięć tych dawnych lat twórczej pracy w warunkach nieustannych zmagania nie tylko z oporem budowlanej materii, ale i z przeciwnościami losu, którymi Polskę doświadczała historia. Proszę wybaczyć te wielkie słowa, ale nasza sprawa jest ich warta⁶.

dr inż. Andrzej Bratkowski⁷

WPROWADZENIE

RODZAJE BUDOWNICTWA

Historia budownictwa wywołuje duże zainteresowanie z uwagi na jej dynamiczny rozwój na przestrzeni ostatnich kilku tysięcy lat. Nasi przodkowie wybudowali wspaniałe obiekty, które w większym lub mniejszym zakresie przetrwały do dzisiejszych czasów jako zabytki. Z przeszłości pozostały interesujące obiekty budownictwa obronnego, religijnego oraz rezydencjalnego władców i ich namiestników. Budownictwo obronne decydowało o losach miast a także narodów. Dawniej podstawą budownictwa była wiedza praktyczna wynikająca z ówczesnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych w procesie budowania, natomiast obecnie – wiedza teoretyczna z zakresu inżynierii lądowej.

Budownictwo jest dziedziną ukierunkowaną głównie na realizację budynków i budowli, tj. konstrukcji powiązanych statecznym stykiem z podłożem. Budowlą jest każdy obiekt budowlany niebędący budynkiem (lub obiektem małej architektury), jak: średniowieczne mury obronne, mosty, wiadukty, estakady, kładki, przepusty, zapory, śluzy, tunele, maszty, konstrukcje oporowe, drogi, linie kolejowe, przejazdy kolejowo-drogowe oraz sieci techniczne. Zabudowę stanowi zespół obiektów wypełniający określony obszar ulicy, osiedla czy dzielnicy.

października 1976 r. był dyrektorem naczelnym PBP Petrobudowa. Zmarł w dniu 3 grudnia 1983 r. w Płocku. Był przykładem bezpartyjnego fachowca, który w pełni oddał się zawodowi budowlanca. Posiadał ogromny autorytet. O znaczeniu jego wkładu w budowie MZRIp oraz rozbudowie Płocka świadczy decyzja Rady Miasta z 1991 r., która nadała jego imieniem i nazwiskiem nazwę pieszej promenadzie na osiedlu Łukasiewicza.

⁶ A. Bratkowski, *Felieton – Aby budownictwo wyszło z cienia...*, „Inżynier Mazowsza” 2014, nr 2/48/ kwiecień, s. 11.

⁷ https://pl.wikipedia.org/wiki/Andrzej_Bratkowski. Ur. 10 listopada 1936 r. w Warszawie, ukończył studia inżynierskie i magisterskie na Wydziale budownictwa Lądowego Politechniki Krakowskiej (1959), doktor nauk technicznych (1977). Polityk, działacz gospodarczy, publicysta, poseł na Sejm X kadencji (1989-1990); w rządzie RP Hanny Suchockiej minister gospodarki przestrzennej i budownictwa (od lipca 1992 do października 1993 r.); w drugim rządzie RP Marka Belki zajmował stanowisko wiceministra infrastruktury (od 9 sierpnia 2004 do 15 listopada 2005 r.). W latach 1959–1966 pracował w wykonawstwie budowlanym na stanowiskach technicznych, od majstra do kierownika i naczelnego inżyniera budowy przedsięwzięć budownictwa przemysłowego (Turów, Puławy i Police). Następnie był głównym projektantem organizacji budowy w różnych zakładach przemysłowych (m.in. w Zakładach Azotowych Włocławek) i użyteczności publicznej (m.in. Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka” w Warszawie). Pracował także jako adiunkt i kierownik zakładu w instytucie badawczym OR-GBUD Warszawa (1977–1986) oraz dyrektor warszawskich biur projektowo-badawczych budownictwa przemysłowego SYSTEM (1972–1976) i BISTYP (1986–1990). Współtworzył raport *O nowy ład budowlany '81*. W drugiej połowie lat 80. pełnił funkcję sekretarza generalnego i wiceprzewodniczącego Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa. W 1994 został członkiem Akademii Inżynierskiej w Polsce. Opublikował wiele artykułów i prac naukowych z zakresu organizacji, ekonomiki i zarządzania w budownictwie i mieszkalnictwie (w tym rozprawę „Zasady zachowania struktury organizacyjnej budownictwa” wydaną w 1990 r. przez Politechnikę Krakowską).

W 2013 r. Wysoka Rada Mazowieckiej Izby Inżynierów Budownictwa obdarzyła Andrzeja Bratkowskiego wyjątkowym tytułem „Złotego Promotora Budownictwa A.D. 2013”. Obecnie współpracuje on z redakcją dwumiesięcznika „Inżynier Mazowsza” wydawaną przez Mazowiecką Okręgową Izbę Inżynierów Budownictwa.

W wyniku rozwoju budownictwa wyodrębniał się jego podział ze względu na: przeznaczenie budowli i budynków, usytuowanie względem powierzchni terenu, gabaryty obiektów, ich trwałość czasowa oraz podział według branż gospodarki narodowej i źródeł finansowania. Z uwagi na przeznaczenie i użytkowanie wyróżnia się budownictwo: miejskie, komunikacyjne, wodne, przemysłowe, itp.

W zakresie budownictwa miejskiego istnieje dalszy podział na budownictwo mieszkaniowe, usługowe i komunalne. Budownictwo mieszkaniowe – to budynki mieszkalne (domy jednorodzinne, wielorodzinne oraz „pobytu czasowego” – hotele i motele), natomiast do budownictwa usługowego zaliczamy obiekty: handlowe, biurowe, użytku kulturalnego, szkoły, szpitale, itp.

Budownictwo komunalne to głównie: sieci wodociągowe, kanalizacyjne, gazowe, elektryczne, teletechniczne, a także obiekty budowlane „małej architektury” jak: ogrodzenia, śmietniki, siłownie terenowe czy ogródki jordanowskie dla dzieci. Do budownictwa komunikacyjnego zalicza się m.in.: drogi, linie kolejowe, mosty i wiadukty, natomiast do budownictwa wodnego: porty, mola, falochrony, zapory wodne, jazy, umocnienie brzegów rzek, itp.

Obiekty budowlane z uwagi na usytuowanie względem powierzchni terenu dzieli się na: naziemne (budynki, drogi kołowe, szlaki kolejowe), podziemne (szyby, tunele, sieci technicznego uzbrojenia terenu, w tym ciągi wodno-kanalizacyjne, itp.) i „nadziemne” (słupy energetyki, maszty anten nadawczych, latarnie morskie, wieże widokowe). Ze względu na gabaryty wyróżnia się obiekty: wielkogabarytowe (wysokościowce, duże hale fabryczne, zapory wodne), średnio gabarytowe oraz obiekty małe.

Budownictwo realizuje trzy typy obiektów: kubaturowe (np. objętość budynku określa jego kubatura brutto), powierzchniowe (plac i rynki miejskie – określane w metrach kwadratowych) i liniowe, których charakterystycznym parametrem jest długość. Budowle kubaturowe to: budynki mieszkalne, użyteczności publicznej (biurowce, szkoły, obiekty handlowe, itp.). Do obiektów liniowych zalicza się: wodociągi, ciepłociągi, gazociągi, ciągi kanalizacyjne, sieci elektryczne, teletechniczne, kanały, wały przeciwpowodziowe, ogrodzenia oraz obiekty budownictwa komunikacyjnego (drogi, linie kolejowe).

Z uwagi na czas użytkowania budowli występuje podział na: obiekty stałe, których czas trwania nie jest z góry określony (użytkowane są do tzw. śmierci technicznej) oraz obiekty tymczasowe (rusztowania, elementy zagospodarowania placu budowy, itp.)⁸. Według źródeł inwestowania – finansowania budownictwo dzieli się na: prywatne, państwowe i spółdzielcze.

Budownictwo zaliczane jest do sfery produkcji materialnej, stanowiąc segment w drugim sektorze gospodarki narodowej⁹ związane jest z obsługą różnych branż gospodarki, m.in.: przemysłu, górnictwa, energetyki, rolnictwa, itp. Przykładowo budownictwo przemysłowe stanowią zespoły obiektów przeznaczonych przede wszystkim do produkcji przemysłowej (hale służące dla stanowisk produkcyjnych, specjalistyczne kominy, chłodnie, estakady, składowiska, magazyny, itp.), natomiast budownictwo rolnicze – to suszarnie, chlewy, obory, stawy rybne, składy plonów, itp.

Trwale w historii budownictwa światowego w dziedzinie projektowania i realizacji wielkich budowli zapisał się polscy inżynierowie budowlani, konstruktorzy oraz naukowcy mechaniki budowli i

⁸ <https://gruzikpoznań.pl/budownictwo>. Portal branży budowlanej <Czym jest budownictwo i jaki jest jego podział, 11 V 2020>[dostęp: 1.05.2021].

⁹ Podział gospodarki narodowej na trzy sektory: 1/ rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo; 2/ budownictwo, górnictwo, przemysł wydobywczy i przetwórczy; 3/ transport, łączność, gospodarka komunalna i mieszkaniowa oraz handel.

teorii sprężystości: Ernest Malinowski¹⁰, Feliks Jasiński¹¹, Maksymilian Thullie¹², Rudolf Modrzejewski¹³, prof. Andrzej Pszenicki¹⁴, prof. Stefan Bryła¹⁵, prof. Stanisław Hempel¹⁶, prof. Wacław Żenczykowski¹⁷, prof. Witold Wierzbicki¹⁸, prof. Witold Nowacki¹⁹ i prof. Zbigniew Kączkowski²⁰.

OD AUTORÓW

Publikacja pt. „Z dziejów budownictwa w Płocku. Historycznie i aktualnie – Tom 2”, jest próbą popularnego podsumowania wiedzy o rozwoju tysiącletniego miasta Płock w aspekcie problematyki urbanistyczno-architektonicznej i inwestycyjno-budowlanej. Stanowi kontynuację historii problematyki płockiego budownictwa, zaprezentowanego w 2008 r. w książce pt. „Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy”²¹ (od 2017 r. w internecie na stronach TNP).

Opracowanie zawiera aktualną interpretację współczesnych archeologów w zakresie tworzenia się wczesnośredniowiecznej płockiej aglomeracji. Przedstawia też zarys historii powstawania podgrodzi, grodu, przedmieść, dzielnic i osiedli, utworzonych na terenach dawnych osad i wiosek.

Starano się dokonać połączenia dotychczasowej wiedzy o płockim budownictwie z istniejących opracowań naukowych i popularnych, prasowych i internetowych oraz informacji od współczesnych urbanistów, architektów, budowlanców, drogowców, inwestorów, projektantów, wykonawców, prezesów spółdzielni mieszkaniowych i TBS-ów, jak również przedstawicieli władz samorządowych. W efekcie uzyskano pełniejszy zakres wiedzy historycznej i aktualnej o infrastrukturze miasta Płocka: mieszkaniowej, przemysłowej, komunikacyjnej, społeczno-kulturalnej oraz rekreacyjnej w układzie ogólnomiejskim i osiedlowym.

Niniejsza publikacja składa się z następujących części: Zarys historii tysiącletniego Płocka, Zarys historii płockiej urbanizacji przestrzennej, Współczesne inwestycyjno-budowlane struktury terytorialne Płocka, Zarys historii infrastruktury przestrzeni miejskiej Płocka, Płockie osiedla oraz obszary niezamieszkałe, Zarządzanie budownictwem płockim w latach PRL, Zarządzanie budownictwem płockim w

¹⁰ Ernest Malinowski (1818-1899) – najwybitniejszy polski inżynier budowlany w XIX w., inżynier drogowy i kolejowy, projektant i budowniczy Centralnej Kolei Transindyjskiej, budowniczy kolei w Peru i Ekwadorze,

¹¹ Feliks Jasiński (1856-1899) – światowy pionier teorii sprężystości, ceniony specjalista w dziedzinie wytrzymałości materiałów, budowniczy kolei Petersburg-Moskwa.

¹² Maksymilian Thullie (1853-1939) – specjalista budownictwa mostowego, rektor Politechniki Lwowskiej, wprowadził tzw. kryterium Thulliego do wyznaczania najniekorzystniejszego położenia ciężarów na belce.

¹³ Rudolf Modrzejewski (1861-1940) – polski i amerykański inżynier, budowniczy linii kolejowych i mostów, pionier budowy mostów wiszących (syn aktorki Heleny Modrzejewskiej, występował też pod nazwiskiem Ralph Modjeski).

¹⁴ Andrzej Pszenicki (1869-1941) – wybitny specjalista w mostownictwie i naukowiec, w Rosji carskiej brał udział w projektowaniu ponad czterdziestu mostów, w Polsce zaprojektował mosty w: Sandomierzu (1927), Krakowie (1933), Włocławku (1937) i Płocku (1938). Najbliższymi jego współpracownikami byli: Eugeniusz Hildebrandt i Zygmunt Pieślak, którzy po II wojnie światowej zostali wybitnymi konstruktorami i naukowcami.

¹⁵ Stefan Bryła (1886-1943) – inżynier budowlany, pionier praktycznego zastosowania spawalnictwa oraz konstrukcji spawanych.

¹⁶ Stanisław Hempel (1862-1954) – konstruktor, projektant i budowniczy mostów na Dźwinie, Dnieprze, Berezynie i Prypeci.

¹⁷ Wacław Żenczykowski (1897-1957) – wybitnie wszechstronny inżynier budowlany, zaprojektował w latach 1925-1939 ponad 40 dużych budynków, autor wielokrotnie wznawianej wielotomowej publikacji pt. *Budownictwo ogólne*.

¹⁸ Witold Wierzbicki (1890-1965) – wybitny konstruktor, specjalista w zakresie bezpieczeństwa konstrukcji, autor publikacji pt. *Mechanika budowli*, którą do 1961 r. wydano 6-krotnie.

¹⁹ Witold Nowacki (1911-1986) – wybitny specjalista w dziedzinie mechaniki budowli, teorii sprężystości i termosprężystości.

²⁰ Zbigniew Kączkowski (1921-2018) – wybitny specjalista w dziedzinie mechaniki budowli i teorii sprężystości.

²¹ W. Serafimowicz, B. Trębała, E. Serafimowicz, *Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy*, Płock 2008.

okresie III RP, Nowoczesne zarządzanie plockim budownictwem wielkoprzemysłowym, Płockie sympozja i konferencje nt. zarządzania w budownictwie w latach PRL, Płockie sympozja i konferencje nt. zarządzania w budownictwie w okresie III RP, Podsumowanie i Aneks.

W części I pt. „Zarys historii tysiącletniego Płocka” zaprezentowano krótki zarys historii Płocka. Szersze omówienie tej tematyki stanowią rozdziały „Przesłanki historyczne” i „Kalendarium ważniejszych zdarzeń w historii budownictwa miasta Płocka do 1945 r.” przedstawione w części pt. „Budownictwo w historii Płocka” (W. Serafimowicz, B. Trębala) książki „Z dziejów budownictwa w Płocku” (s. 25-35) oraz w aneksie tejże książki, opracowanym przez E. Serafimowicz pt. „Kalendarium ważniejszych zdarzeń w historii budownictwa miasta Płocka w latach 1945-2007” (s. 416-434).

W części II pt. „Zarys historii plockiej urbanizacji przestrzennej” omówiono dotychczasowy rozwój przestrzenny Płocka, przedstawiono kolejne fazy przekształceń urbanistycznych miasta począwszy od grodu warownego na Ostrowiu Tumskim (Wzgórzu Tumskim) i plockiej wczesnośredniowiecznej aglomeracji w rejonie Placu Narutowicza do utworzenia współczesnych obszarów mieszkalnych – osiedli. W wyniku rozbudowy podgrodzi i przedmieść średniowiecznych powstawały nowe kompleksy osadnicze. W XIX w. następuje szybkie powiększenie miasta i zagęszczenie jego zabudowy. W drugiej połowie XX w. w wyniku intensywnego rozwoju miasto wchłonęło sąsiednie osady i wioski, na terenie których utworzono dla celów statystycznych dzielnice mieszkaniowe i przemysłowe. W 1991 w. miasto podzielono na formalno-prawne osiedla oraz dwa obszary niezamieszkałe.

Uzupełnieniem tej tematyki stanowi rozdział „Budownictwo jako element rozwoju i zmiany struktury przestrzennej Płocka” przedstawiony w części pt. „Budownictwo w okresie PRL” (W. Serafimowicz, B. Trębala, E. Serafimowicz) w książce „Z dziejów budownictwa w Płocku” (s. 85-94).

Rozwój miasta zazwyczaj wykazuje trwałość form przestrzennych. Określone drogi, place, obiekty mostowe, budynki, kompleksy budynków, kolonie mieszkalne, osiedla miejskie czy dzielnice pełnią określone funkcje urbanistyczne oraz mają charakter historyczny i zabytkowy, stąd stanowią istotną wartość społeczno-materialną. W tej części książki zawarto też zarys historii planowania przestrzennego Płocka oraz wymieniono nazwiska geometrów, geodetów, budowniczych i architektów zajmujących się „strategiczną” urbanistyką miasta.

W części III pt. „Współczesne inwestycyjno-budowlane struktury terytorialne Płocka” omówiono kształtowanie się wybranych znaczących struktur organizacyjno-terenowych miasta XX i XXI w. w ujęciu historycznym z uwzględnieniem jego wpływu na aktualny podział administracyjny Płocka. Zaprezentowano dzielnice mieszkaniowe i przemysłowe funkcjonujące w II RP i PRL oraz wymieniono współczesne: obręby geodezyjne, osiedla, obszary zarządzane przez spółdzielnie mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego.

W części IV pt. „Zarys historii infrastruktury przestrzeni miejskiej Płocka” przedstawiono historię rozwoju miasta poprzez opis czterech podstawowych elementów składowych struktury przestrzeni miejskiej Płocka:

- obiekty i budynki kubaturowe (budownictwo mieszkaniowe, handlowo-usługowe, użyteczności publicznej, przemysłowe, itp.) oraz różne budowle (w tym głównie przemysłowe);
- infrastruktura komunikacyjna: drogi kołowe z uzbrojeniem terenu (drogi wraz z sieciami wodno-kanalizacyjnymi, gazowymi, energetycznymi i telekomunikacyjnymi), drogi kolejowe (sieć torów kolejowych, dworzec PKP Płock i dworzec PKP Radziwie) i szlaki wodne (port rzeczny w os. Radziwie i port przeładunkowy w os. Skarpa) oraz konstrukcje mostowe nad rzekami, drogami kołowymi i kolejowymi (mosty, wiadukty i kładki piesze);
- otwarte kompleksy rekreacyjno-sportowe (stadiony sportowe, ogródki działkowe, ogródki jordanowskie, plenerowe siłownie, boiska szkolne, cmentarze, ośrodki sportów wodnych, lotnisko i teren ogrodu zoologicznego);

- zieleń miejska: parki, ogrody przydomowe i grunty rolne (uprawy, łąki, lasy i nieużytki) oraz strefy wodne (rzeki, jeziora, stawy).

Skomasowanym kompleksem budowli przemysłowych stalowych i żelbetowych w Płocku jest obszar dawnej dzielnicy Petrochemia (północna część miasta), w której generalni wykonawcy MZRIp zrealizowali w PRL począwszy od lat 60.: kilkadziesiąt instalacji rafineryjnych i petrochemicznych (Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Petrobudowa w Płocku) oraz wielką kotłownię zakładową i miejską (Warszawskie Przedsiębiorstwo Budowy Elektrowni i Przemysłu Beton-Stal). W okresie III RP dzielnica Petrochemia została nazwana obszarem PKN Orlen, gdyż w wyniku restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwo państwowe MZRIp przekształciło się w spółkę akcyjną, a następnie po inkorporacji CPN S.A. powstała nowa jednostka PKN Orlen S.A. Obecnie obszar ten w wyniku dalszej intensywniej rozbudowy, szczególnie instalacji petrochemicznych, funkcjonuje jako samodzielne miasto przemysłowe – stanowi Zakład Produkcyjny PKN Orlen. Kolejnym dużym kompleksem budowli przemysłowych jest obszar po dawnej Fabryce Maszyn Żniwnych w południowej części osiedla Trzepowo (dawny Kostrogaj Południowy) oraz północno-wschodnia część osiedla Łukasiewicza (dawny Kostrogaj Przemysłowy).

Poszerzenie tej tematyki stanowią rozdziały: „Zestawienie danych o ważniejszych zabytkach miasta Płocka” i „Rekonstrukcja płockich zabytków w 2. połowie XX w.” przedstawione w części „Budownictwo w historii Płocka” (W. Serafimowicz, B. Trębała) w książce pt. „Z dziejów budownictwa w Płocku” (s. 46-84). W zakresie prezentowanych historycznych i współczesnych obiektów kubaturowych podano w miarę możliwości nazwiska architektów oraz inwestorów (i sponsorów) tych obiektów.

W części V pt. „Płockie osiedla oraz obszary niezamieszkałe” omówiono powstanie i rozwój osiedli, w których realizowana jest nowoczesna koncepcja samorządu terytorialnego przewidująca szeroką partycypację obywateli w zarządzaniu miastem. W latach 1991-2017 samorząd płocki na bazie dzielnic i osiedli miejskich z okresu PRL powołał 21 osiedli oraz dwie jednostki niezamieszkałe: obszar wielkoprzemysłowy PKN Orlen i obszar Wisły z terenem zalewowym w granicach miasta (nazwy zwyczajowe). Obszar PKN Orlen został utworzony z południowych terenów dawnej gminy Biała, sąsiadującej z północną częścią Płocka. Na obszarze tym zlokalizowane są: Zakład Produkcyjny PKN Orlen S.A. (dawne Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne), Basell Orlen Polyolefins Sp. z o.o. oraz firmy budowlane i przemysłowe (na terenie po dawnym zapleczu produkcyjnym generalnego wykonawcy PBP Petrobudowa). Wisła w tysiącletniej historii Płocka odgrywała ważną rolę, przy czym oddziaływała istotnie na losy mieszkańców miasta i wzajemnie. Najważniejsze budowle w obszarze płockiej Wisły: port rzeczny, stocznia rzeczna, most drogowo-kolejowy im. Legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego, most wiszący im. Solidarności.

W części VI pt. „Zarządzanie budownictwem płockim w latach PRL” przedstawiono strukturę zarządzania budownictwem w latach funkcjonowania systemu nakazowo-rozdzielczego oraz zasygnalizowano historię głównych państwowych przedsiębiorstw budowlanych i projektowych. W okresie PRL wiodące znaczenie posiadało budownictwo przemysłowe, natomiast budownictwo mieszkaniowe i ogólne realizowane było w ramach posiadanych rezerw.

Lata 1945-1949 to okres remontów starej wyeksploatowanej substancji mieszkaniowej oraz przywracania stabilizacji gospodarczej miasta w trudnych warunkach braku środków finansowych, materialnych, sprzętowych i kadrowych. Dziesięciolecie lat 50. cechuje odbudowa przemysłu i realizacja nowych zakładów pracy: Fabryki Maszyn Żniwnych, Stoczni Rzeczej, Zakładów Stolarki Budowlanej, Zakładów Jajczarsko-Drobiarskich itp. W powojennej historii Płocka przełomowym został rok 1960, w którym rozpoczęto budowę giganta przemysłu rafineryjno-petrochemicznego (MZRIp) oraz intensywnie kontynuowano rozbudowę Fabryki Maszyn Żniwnych (FMŻ) i Stoczni Rzeczej. Dynamiczny rozwój w latach 60. spowodował, iż Płock jako ośrodek administracji i szkolnictwa przekształcił się w duże miasto usługowo-przemysłowe. Lata 70. XX w. charakteryzują się stopniowym wyrównywaniem opóźnień inwestycyjnych w zakresie budownictwa mieszkaniowego, usług, zdrowia, oświaty, kultury i rekreacji. Po

wybudowaniu w Płocku wytwórni OWT – technologia „wielkiej płyty” stała się wiodącą na osiedlach: Łukasiewicza, Kochanowskiego, Dworcowa, Międzytorze oraz w południowo-zachodniej części os. Podolszyce Północ. Schyłkowe lata 80. wskutek ogólnokrajowego kryzysu gospodarczego spowodowały znaczne wyhamowanie inwestycji budowlanych, a szczególnie dotyczących przemysłu.

Zarządzanie gospodarką socjalistyczną w PRL-u opierało się teoretycznie na powiązaniu planowania przestrzennego z hierarchicznymi nakazowymi planami gospodarczymi: centralnymi, wojewódzkimi, powiatowymi i miejskimi. Podstawowym błędem ówczesnego planowania gospodarczego było jego niezbilansowanie – z będącymi w dyspozycji materiałami budowlanymi, sprzętem i transportem oraz wykwalifikowaną siłą roboczą. W wyniku tego następowało wydłużanie cykli realizacji inwestycji, co w efekcie zaburzało prawidłowe zarządzanie procesami inwestycyjnymi w całym kraju. Miało to istotny wpływ na efektywność całości krajowego budownictwa jako działu gospodarki narodowej i powodowało niskie efekty społeczno-gospodarcze w stosunku do ponoszonych nakładów.

W określonych okresach „odwilży” władze partyjne i państwowe próbowały wycofywać się z nieefektywnego systemu zarządzania i reformować gospodarkę. Najbardziej zaawansowane oddolne prace teoretyczne naprawy gospodarki narodowej realizowano na przełomie lat 70. i 80., natomiast ostrożne próby ich realizacji wystąpiły w latach 1981-1985, gdy próbowano zreformować gospodarkę. Działania te wspierały społecznie środowiska naukowców i praktyków związanych z Polskim Towarzystwem Ekonomicznym (PTE), Naczelną Organizacją Techniczną (NOT), Polskim Związkiem Inżynierów i Techników Budownictwa (PZITB) i Towarzystwem Naukowym Organizacji i Kierownictwa (TNOIK).

Nowatorskie działania związane z próbami wdrażania reformy gospodarczej w kraju, w tym również w obszarze budownictwa, mimo że zawierały wiele nowoczesnych propozycji nie zdążyły doprowadzić do naprawy ogólnej sytuacji gospodarczej kraju; być może nie było takich możliwości. W końcowych latach PRL doszło do zapaści gospodarczej, nastrojów powszechnego protestu i masowych strajków, zakończonych praktycznie „bankructwem” kraju. Nie zdążyła też zafunkcjonować spóźniona ustawa ministra Mieczysława Wilczka z grudnia 1988 r., która w zasadzie wprowadzała zasady gospodarki rynkowej i zrównała sektor publiczny z sektorem prywatnym. W rezultacie pogłębiającej się zapaści gospodarczej kraju, braku możliwości regulacji narastających długów zagranicznych oraz masowego niezadowolenia społecznego w połowie 1989 r. PRL przestała istnieć.

Rys historyczny państwowych przedsiębiorstw budowlanych, projektowych i inwestorskich przedstawiono w rozdziałach: „Budownictwo w latach 1945-1959”, „Budownictwo w latach 1960-1979” i „Inwestycje i budownictwo w latach 1980-1989” w części pt. „Budownictwo w okresie PRL” (W. Serafimowicz, B. Trębala, E. Serafimowicz) w książce „Z dziejów budownictwa w Płocku” (s. 95-200).

W części VII pt. „Zarządzanie budownictwem płockim w okresie III RP” w poszczególnych rozdziałach przedstawiono strukturę zarządzania budownictwem w latach wdrażania i funkcjonowania zasad gospodarki rynkowej oraz główne płockie firmy budowlane i projektowe funkcjonujące w tym okresie.

Upadek PRL-u i przemiany ustrojowo-ekonomiczne w III RP spowodowały zmiany w metodach projektowania, technologiach i metodach zarządzania i realizacji budownictwa, szczególnie to dotyczy budownictwa wielorodzinnego oraz jednorodzinne. W wyniku stosowania nowych materiałów i przepisów projektowania nastąpiły zasadnicze zmiany w architekturze budownictwa mieszkaniowego, usługowego i przemysłowego. W końcu lat 90. w budownictwie mieszkaniowym wielorodzinnym w większości wycofano się z energochłonnych i nieekonomicznych technologii wielkopłytyowych. Podstawową przyczyną tej decyzji były wysokie koszty produkcji prefabrykatów i duże koszty ich transportu.

W początkowym okresie III RP nastąpiło pogłębienie kryzysu w budownictwie, stąd duże bezrobocie w środowisku branży budowlanej, które dotyczyło większości zawodów budowlanych oraz kadry technicznej. Po okresie początkowego kryzysu gospodarczego nastąpiła stabilizacja ekonomiczna kraju, a następnie ożywienie gospodarcze, które po wejściu w 2004 r. Polski do Unii Europejskiej przekształciło się w duży wzrost gospodarczy. Nastąpiło zwiększenie inwestycji budowlanych, szczególnie w zakresie krajowej i miejskiej infrastruktury drogowej, budownictwa użyteczności publicznej oraz modernizacji obiektów mieszkaniowych.

Powoływano liczne budowlane spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, cywilne i akcyjne. Powstawały firmy „developerskie” organizujące proces inwestycyjny począwszy od zebrania środków finansowych, poprzez projektowanie, po wykonawstwo i sprzedaż budynków mieszkalnych lub lokali mieszkalnych. Po ustawowym nadaniu samorządom miejskim pełnej odpowiedzialności finansowej za inwestycje miejskie, zmieniły się zasady funkcjonowania służb odpowiedzialnych za budownictwo, drogownictwo oraz budowę zewnętrznych sieci instalacji wodno-kanalizacyjno-gazowych oraz elektrycznych i energetycznych.

Gdy w III RP po roku 1990 r. w budownictwie na miejscu dotychczasowego „rynku wykonawcy” tworzył się „rynek inwestora” stosunkowo szybko poszerzał się asortyment materiałów budowlanych i instalacyjnych, pojawiły się nowe technologie wykonawstwa, nowoczesne sposoby projektowania, nowe sposoby finansowania inwestycji oraz przystąpiono na dużych budowach do powoływania inwestora zastępczego w wersji „Inżyniera Kontraktu”. Proces prywatyzacji i restrukturyzacji budownictwa doprowadził do rozbitcia „monopoli budowlanych”, likwidacji zjednoczeń oraz wielu dużych państwowych przedsiębiorstw budowlanych. W efekcie tych procesów powstały liczne firmy wykonawcze, projektowe i developerskie działające na zasadach prawa handlowego.

Zarządzanie budownictwem w gospodarce rynkowej III RP okazało się trudniejsze niż początkowo zakładano, tym bardziej, że w wyniku kryzysu ekonomicznego w latach 80. XX w. zrestrukturyzowane i sprywatyzowane przedsiębiorstwa inwestorów, wykonawców i projektantów jako firmy (spółki) znalazły się w warunkach braku środków finansowych oraz dużych trudności w uzyskaniu kredytów bankowych. Ponadto powstało zbyt dużo małych jednostek gospodarczych, które konkurowały między sobą nie tyle dobrą organizacją i stosowaniem nowych technologii, co zaniżaniem cen i proponowaniem nierealnych terminów zakończenia inwestycji oraz korupcyjnym wymuszaniem zapłaty za realizację rzekomych „robót dodatkowych”. W wyniku nieuczciwej konkurencji znaczna liczba dobrze funkcjonujących spółek uległa likwidacji.

Na niską efektywność krajowego budownictwa wpływały niedopracowane ustawy o przetargach, które utrudniały inwestorom wybór sprawnych i dobrze zorganizowanych wykonawców. W efekcie większość dobrze zorganizowanych firm budowlanych nie wytrzymała konkurencji z powoływanymi często w trybie jednorazowym – spółkami budowlanymi.

W efekcie rozdrobnienia krajowego budownictwa dużą część intratnych zleceń budowlanych w Polsce przejęły firmy zagraniczne, które w przeciwieństwie do krajowych, poza posiadaniem odpowiednich środków finansowych, stosują w praktyce nowoczesne systemy zarządzania przedsiębiorstwem, w tym informatyczne systemy planowania i zarządzania produkcją budowlano-montażową.

Historię spółek wykonawczych, projektowych i inwestorskich zasygnalizowano w rozdziałach: „Inwestycje i budownictwo w latach 1990-1998” i „Budownictwo w latach 1999-2007” w części pt. „Budownictwo w Trzeciej RP” (W. Serafimowicz, E. Serafimowicz) w książce „Z dziejów budownictwa w Płocku”(201-336).

W części VIII pt. „Nowoczesne zarządzanie płockim budownictwem wielkoprzemysłowym” przedstawiono rozwój metod planowania i zarządzania stosowanych w płockim budownictwie wielkoprzemysłowym w czasach PRL i III RP. W latach 70., 80. i 90. XX w. płockie środowisko budowlane związane z NOT, PZITB, PTE i TNP było wiodącym w kraju w dziedzinie opracowywania i wdrażania nowoczesnych metod zarządzania procesami inwestycyjnymi. W praktyce związane to było głównie z budową MZRiP oraz FMŻ, jak również okresowo z budownictwem samorządowym w Płocku i w województwie płockim.

W budowie strategicznych dla kraju inwestycji zlokalizowanych w Płocku aktywnie uczestniczyły, poza kierownictwem bezpośrednich realizatorów procesu inwestycyjnego, ich jednostki nadrzędne. Podjęto też decyzję o wdrożeniu zachodnich systemowych metod zarządzania procesem inwestycyjnym w wersji informatycznej.

Począwszy od lat od końca lat 70. XX w. w ramach PTE, NOT i PZITB powstały propozycje usprawniające zarządzanie na różnych szczeblach zarządzania krajowym budownictwem. W PBP Petrobudowa w ramach generalnego wykonawstwa początkowo stosowano na budowach MZRiP popularny wówczas w kraju system kontroli realizacji PROKOR. System ten usprawniał planowanie kroczące i informował o realizacji budowy. Równocześnie rozpoczęto oddolne (w środowisku PZITB przy Petrobudowie) modyfikację systemu PROKOR i działania w celu powiązania planowania i zarządzania w generalnym wykonawstwie i siłach własnych Petrobudowy oraz pomiędzy pionem generalnego wykonawstwa a specjalistycznymi przedsiębiorstwami (podwykonawcami).

Bazą wyjściową tych opracowań była płocka innowacja organizacyjna SHOD (System Planowania i Zarządzania według Harmonogramów Dyrektywnych i Operatywnych). W systemie SHOD przyjęto jako bazę odniesienia dwa rodzaje harmonogramów: harmonogram dyrektywny (załącznik do umowy inwestora z generalnym wykonawcą) oraz kolejne wersje harmonogramów operatywnych, stanowiących zazwyczaj cokwartalną aktualizację harmonogramu dyrektywnego – w celu dotrzymania terminu końcowego zadania inwestycyjnego, względnie minimalizacji opóźnień. W systemie SHOD w oparciu o ustalone procenty zaawansowania robót na określoną datę otrzymuje się m.in. wykazy opóźnień w stosunku do harmonogramu dyrektywnego i operatywnego z wyliczeniem wielkości opóźnień (całkowitych z określeniem opóźnienia zaistniałego i przewidywanego).

Kolejnym etapem usprawniania w Płocku systemu planowania i zarządzania było opracowanie metody STEROD, która wymuszała wykonywanie harmonogramów i kosztorysów przy zastosowaniu stypizowanej klasyfikacji procesów budowlanych (asortymentów robót i pozycji harmonogramowych). Metoda ta zakłada agregację asortymentów kosztorysowych (i ich przedmiarów robót) w skoordynowaniu z elementarnymi pozycjami harmonogramów, tj. procesami budowlano-montażowymi (czynnościami).

W wersji informatycznej na „duże komputery” metoda STEROD pod nazwą Skoordynowany System STEROD stanowiła powiązanie dowolnych informatycznych systemów harmonogramowania (np. CPM, SYKOR, PROKOR, SHOD) oraz systemów kosztorysowania (ASAH lub BAZA). Połączenie tych odcinkowych systemów wykonano poprzez „programy łączniki”.

W oparciu o płockie innowacje organizacyjne na zlecenie Ministerstwa Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych oraz Zjednoczenia Budownictwa Przemysłowego Centrum w Warszawie – w PBP Petrobudowa i Warszawskim Biurze Projektowo-Badawczym Budownictwa Przemysłowego System zrealizowano temat branżowy nr 78-33-C pt. *System zarządzania w przedsiębiorstwach budownictwa przemysłowego*.

W ramach tematu branżowego opracowano system STEROD w wersji zintegrowanej stanowiącej

powiązanie systemów harmonogramowania i systemów kosztorysowania. Na podstawie wstępnych założeń opracowanych w PBP Petrobudowa i dokumentacji opracowanej w Warszawskim Biurze Projektowo-Badawczym Budownictwa Przemysłowego System (późniejsza nazwa BPUTBP Centrumeksport Warszawa) – Warszawskie Przedsiębiorstwo Informatyki Przemysłu Budowlanego ETOB oprogramowało zintegrowany system STEROD na dwie rodziny e.m.c.: ODRA s. 1300 i JS RIAD.

Wstępne omówienie tej tematyki stanowi rozdział: „Systemowe zarządzanie procesem inwestycyjnym” przedstawiony w części pt. „Budownictwo w okresie PRL” (W. Serafimowicz, B. Trębala, E. Serafimowicz) w książce „Z dziejów budownictwa w Płocku” (s. 124-127).

Część IX pt. „Podsumowanie” zawiera syntetyczne informacje o płockim budownictwie.

PODSUMOWANIE

Prezentowana praca pt. *„Z dziejów budownictwa w Płocku. Historycznie i aktualnie. Tom 2”* stanowi próbę analizy rozwoju budownictwa w Płocku w aspekcie historycznym, prawnym i ekonomicznym. Należy zgodzić się z prof. Andrzejem Notkowskim, który w *Przedmowie* do pracy A. J. Papierowskiego i Jerzego Stefańskiego pt. *„Płocczanie znani i nieznani”*, napisał, że malowniczy widok Płocka: *stanowi celną metaforę życia i dorobku 33 pokoleń płocczan przez 1000 lat nadających wciąż zmienny kształt swojemu miejscu na ziemi. Ci, którzy odeszli pozostawili po sobie wiele trwałych śladów: budowle kościelne i świeckie, publiczne i mieszkalne, urzędnictwo i obiekty przemysłowe oraz komunalne, książki, czasopisma, pamiątki, dokumenty, dzieła sztuki i przedmioty codziennego użytku zachowane w bibliotekach, archiwach i muzeach. O Płocku i jego ludziach w oparciu o tę przebogatą spuściznę napisano kilka tysięcy publikacji naukowych i popularnych.*²²

Powstanie i rozwój Płocka²³ w okresie piastowskim wynikał z uwarunkowań politycznych, komunikacyjnych, topograficznych i geologicznych. Początkiem historii przemian przestrzennych i urbanistyki Płocka była polityczna decyzja pierwszych Piastów w drugiej połowie X w. o lokalizacji i budowie grodu warownego nad Wisłą – w celu strategicznego zarządzania północną częścią ziemi mazowieckiej. Wykreowanie nowego ośrodka na terenie niezabudowanym było jednym z elementów tego procesu i ostatecznie zaważyło na dalszych dziejach tej dzielnicy. Konkurencję ze starszymi ośrodkami Płock wygrał nie tyle dzięki militarnej sile załogi grodu, ale swemu położeniu w węzłowym punkcie szlaku handlowego²⁴.

Analiza dostępnych publikacji środowisk archeologicznych z ostatniego dwudziestolecia wykazuje konieczność zweryfikowania dotychczasowych poglądów odnośnie początków powstania i kolejności rozbudowy poszczególnych części wczesnej płockiej aglomeracji osadniczej. Według Macieja Trzeciackiego płocki gród został utworzony na terenie pustki osadniczej między słupieńskim a proboszczewickim

²² J. Notkowski, *Przedmowa*, s. 7-12, [w:] *Płocczanie znani i nieznani*, A. J. Papierowski, J. Stefański, Płock 2002, s. 11.

²³ W. Henzel, *Etymologia nazwy Płock*, s. 15-18, [w:] *Dzieje Płocka. Historia miasta do 1793 roku*, t. 1, (red.) M. Kallas, Płock 2000; A. J. Papierowski, J. Stefański, „Nazwa Płocka”, [w:] *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*, Płock 2010, s. 340-341.

²⁴ A. Gołębniak, *Rozwój osadnictwa otwartego*, s. 98, [w:] *Płock wczesnośredniowieczny*, red. A. Gołębniak, Warszawa 2011.

skupiskiem osadniczym²⁵. Stąd trafne wydaje stwierdzenie Marka Dulinicza, że „państwowy” Płock zastąpił „plemienne” Słupno²⁶.

Poza korzystnymi warunkami obronnymi Wzgórza Tumskiego podstawowe znaczenie posiadała lokalizacja grodu w pobliżu ważnej przeprawy przez Wisłę i w sąsiedztwie głównego traktu komunikacyjnego i handlowego w regionie. Jego usytuowanie ponadto zapewniało kontrolę nad znacznym obszarem doliny Wisły i łatwą komunikację z innymi grodami „państwowymi” tworzącymi łańcuch wzdłuż ich brzegów, poczynając od Włocławka, przez Dobrzyń, Płock, Wyszogród, Zakroczym, aż do położonego u zbiegu Narwi i Bugu Serocka²⁷. Według opracowań opublikowanych po 2000 r. przez Zbigniewa Polaka, Andrzeja Gołębniaka, Macieja Trzecieckiego i Anety Bukowskiej wczesnośredniowieczne osadnictwo płockie rozwijało się po wybudowaniu wałów obronnych grodu na Wzgórzu Tumskim – w pasie najbliższego sąsiedztwa linii północnej skarpy pradoliny Wisły (poza grodem).

Na początku budowy wczesnośredniowiecznej aglomeracji płockiej można było wyodrębnić dwie części terenowe: warowny gród na cyplu skarpy wiślanej nazywanym później Wzgórzem Tumskim, przekształcony w okresie późniejszym w rezydencję książęcą i biskupią oraz przygrodzie w rejonie obecnej południowej części placu Narutowicza (wcześniej nazywanego rynkiem kanonicznym). Początkowo przygrodzie nie było otoczone wałami, w razie niebezpieczeństwa mieszkańcy chronili się w obrębie grodu.

Z przygrodzia płockiego utworzyły się z czasem wieloczołowe struktury aglomeracji miejskiej, tj. podgrodzie biskupie i książęce. Przygrodzie powiększając się objęło teren całego rynku kanonicznego i przekształciło się w podgrodzie „biskupie”, które otoczono wałami drewniano-ziemnymi. Prawie równocześnie powstało podgrodzie nazywane później „pierwszym książęcym”, położone wzdłuż obecnej ulicy Kościuszki pomiędzy cyplami (wzgórzami): Tumskim i Dominikańskim. Podgrodzie to nie było zabezpieczone wałami obronnymi, stąd stosunkowo szybko uległo zniszczeniu.

W tymże okresie na północy podgrodzia biskupiego, za ówczesnym jarem (wzdłuż obecnej ul. Teatralnej), pomiędzy obecnymi ulicami Piekarską i Małachowskiego powstało punktowe osadnictwo, które również nie posiadało zabezpieczeń obronnych. Później w tym rejonie w wyniku XIV-wiecznej lokacji na prawie chełmińskim powstało drugie podgrodzie książęce (wokół obecnego Starego Rynku), które początkowo zostało otoczone wałami drewniano-ziemnymi. Podgrodzia „biskupie” i „drugie książęce” z czasem przekształciły się w dwie rywalizujące osady rzemieślniczo-targowe.

Aglomeracja płocka w okresie wczesnego średniowiecza (XI w.) pełniła dwukrotnie funkcję stołeczną. Pierwszy raz w latach 1037-1047 za czasów księcia Mieczława, który w okresie pierwszego kryzysu państwa gnieźnieńskiego utworzył z Mazowsza samodzielny byt polityczny ze stolicą w Płocku. Drugi raz w okresie przypadającym na lata 1079-1102, za panowania Władysława I Hermana, kiedy Płock był rzeczywistą stolicą całego kraju. W latach panowania Bolesława III Krzywoustego miasto pełniło funkcję jednego z kilku wiodących ośrodków władzy państwowej i kościelnej. W okresie od 1138 r. (od śmierci Bolesława Krzywoustego) do 1495 r. Płock funkcjonował jako historyczna stolica Mazowsza i był siedzibą książąt mazowieckich, a następnie książąt płockich.

²⁵ M. Trzeciecki, *Początki Płocka*, s. 94 [w:] *Płock wczesnośredniowieczny*,...*op. cit.*; cytata: *Teren zajęty przez gród w Płocku nie tylko znajdował się na uboczu dokonujących się wówczas zmian, ale stanowił pustkę osadniczą, być może będącą wówczas strefy granicznej pomiędzy „słupieńskim” i „proboszczewickim” skupiskiem osadniczym.*

²⁶ M. Dulinicz, *Czy Płock był stolicą Mazowsza na przełomie X i XI w.*, [w:] *Centrum i zaplecze we wczesnośredniowiecznej Europie Środkowej*, (red.) S. Moździoch, Wrocław 1999, s. 155-172.

²⁷ M. Trzeciecki, *Gród na Wzgórzu Tumskim*, s. 101-148, [w:] *Płock wczesnośredniowieczny*,...*op. cit.*; cytaty: *decydująca wydaje się jego lokalizacja względem doliny Wisły bezpośrednio w sąsiedztwie głównego nurtu rzeki, stanowiącej główną oś komunikacyjną regionu, wchodzącej w skład szlaku handlowego o ponad regionalnym znaczeniu.*

W latach 1495-1793 r., od śmierci ostatniego plockiego księcia Janusza II do drugiego rozbioru Polski, Płock był stolicą starostwa i województwa plockiego: w Koronie Królestwa Polskiego stanowiącego część unii dynastycznej polsko-litewskiej oraz od 1 VII 1569 r. w Rzeczypospolitej Obojga Narodów (po zawarciu unii lubelskiej między Koroną i Wielkim Księstwem Litewskim). Płock z uwagi na położenie na gruntach należących do króla – zaliczany był do „miast królewskich”. W czasach zaborów Płock pełnił funkcje wojewódzkie. W okresie międzywojennym miasto było siedzibą powiatu plockiego w województwie warszawskim.

Płock w okresie PRL w latach 1945-1974 był miastem powiatowym w województwie warszawskim, natomiast w latach 1975-1989 – miastem wojewódzkim w województwie plockim. W czasach III RP w latach 1989-1998 nadal był miastem wojewódzkim, natomiast od 1999 r. jest gminą na prawach powiatu w województwie mazowieckim. Począwszy od lat 60. XX w. w związku z sukcesywną budową w Płocku kolejnych instalacji rafineryjnych i petrochemicznych miasto stało się centralnym ośrodkiem polskiego przemysłu chemicznego. Historię budownictwa, urbanistyki i architektury Płocka w „pigułce” stanowi wykaz istniejących i nieistniejących budowli i obiektów kubaturowych, ulic z uzbrojeniem terenu oraz innych elementów technicznych przestrzeni miasta.

Do największych osiągnięć szeroko pojętego budownictwa tysiącletniego Płocka należy zaliczyć:

- budowę od drugiej połowy X w. grodu warownego;
- wzniesienie w XII w. jednej z największych katedr romańskich w kraju;
- budowę w XIV w. murów obronnych wokół aglomeracji plockiej, należących do najbardziej rozbudowanych w średniowiecznej Polsce;
- przebudowę, a w zasadzie realizację nowej renesansowej katedry (XVI w.);
- przebudowę w XIX w. starej drewnianej „starówki” w murowaną zabudowę klasycystyczną Starego Miasta;
- budowę w dwudziestoleciu międzywojennym największych w kraju: mostu drogowo-kolejowego przez Wisłę oraz portu rzeczno-gazowego na Wiśle.

Kolejnym ważnym wydarzeniem w historii miasta w latach 60. i 70. XX w. była budowa wielkich inwestycji: nowej stoczni rzecznej, przemysłu maszyn rolniczych (FMŻ), przemysłu rafineryjno-petrochemicznego (MZRIp) wraz wielką zakładową elektrociepłownią olejowo-gazową – 250 MW oraz kompleksowa przebudowa miasta w latach PRL, w tym masowe spółdzielcze budownictwo wielorodzinne. Płock był wówczas jednym z największych placów budowy w kraju.

Obecnie w III RP w Płocku obserwuje się ogromny rozwój budownictwa, które stało się ważnym czynnikiem rozwoju społecznego i cywilizacyjnego oraz kołem zamachowym miejskiej gospodarki. W XXI w. największymi inwestycjami były: druga przeprawa mostowa przez Wisłę wraz z trasą Popiełuszki, trasa północno-zachodnia (ul. Mazowieckiego, Bartoszewskiego, Rataja i Długa), nowoczesna elektrociepłownia gazowo-parowa (wysokiej sprawności blok nisko-emisyjny o mocy elektrycznej 600 Mwe i cieplnej 520 Mwt) w Zakładzie Produkcyjnym PKN Orlen oraz kompleks obiektów spółki Basell Orlen Polyolefins, którą utworzyły PKN Orlen i międzynarodowy koncern Basell Europe Holdings B.V.

W ramach realizacji zasad społeczeństwa obywatelskiego, w których lokalna społeczność angażuje się i efektywnie działa na korzyść swego terenu, ważne są działania informacyjne pogłębiające wiedzę mieszkańców w zakresie: historii, zabytków, pomników, miejskiej infrastruktury technicznej i społecznej, funkcjonujących urzędów oraz osiągnięć miejscowych działaczy kultury, sztuki, oświaty, nauki, sportu, itp. Będzie to pomocne w kształtowaniu właściwych postaw obywatelskich tworzących więzi obywateli małych ojczyzn, jakimi są miasta czy ich dzielnice/osiedla miejskie, a także może mieć określony wpływ na podniesienie aktywności społecznej i jakości potencjału w działalności miejskiej i osiedlowej.

W podsumowaniu należy stwierdzić, że Płock prezentuje się jako znaczące w kraju miasto o wspaniałej historii i zabytkach oraz liczący się ponadregionalny ośrodek naukowy i kulturowy. Równocześnie miasto jest ważnym ośrodkiem przemysłowym, w którym siedziby posiadają m.in.: Zakład Produkcyjny Polskiego Koncernu Naftowego Orlen (produkty rafineryjne i petrochemiczne), Basell Orlen Polyolefins (polipropylen i polietylen i inne materiały poliolefinowe), PERN „Przyjaźń” (przesyłanie rurociągami ropy naftowej oraz magazynowanie i przesyłanie produktów przeróbki naftowej), CNH Polska (kombajny rolnicze), Budmat (pokrycia dachowe), Levi Strauss Poland (odzież dżinsowa), Bildau & Bussman (stolarka otworowa), ZP-H BEM (stolarka), Dr. Oetker (produkty deserowe), Mostostal (konstrukcje stalowe), Centromost – Stocznia Rzeczna.

Płock odgrywa istotną rolę w obszarze turystyki i rekreacji z uwagi na położenie miasta nad Wisłą oraz przy drodze nr 62, której pięćdziesięcio-kilometrowy odcinek Płock – Włocławek uważany jest za najpiękniejszą drogę w „środkowej” Polsce. Trasa tego odcinka przebiega pomiędzy Zalewem Włocławskim a Gostynińsko-Włocławskim Parkiem Krajobrazowym (z 50 jeziorami).

Obecnie Płock należy do następujących stowarzyszeń i związków międzygminnych: Związek Miast Polskich (od 1995 r.), Związek Miast Nadwiślańskich (od 1997 r.), Związek Gmin Regionu Płockiego (od 1993 r.), Stowarzyszenie Gmin Turystycznych Pojezierza Gostynińskiego (od 1996 r.), Płocka Lokalna Organizacja Turystyczna (od 2009 r.).

Aktualnie Płock utrzymuje liczne kontakty zagraniczne, współpracuje z 14 miastami bliźniaczymi i jest od 2004 r. jest siedzibą Międzynarodowego Centrum Szkoleniowego dla Władz Lokalnych (CIFAL), które jest agendą badawczo-szkoleniową ONZ w Europie Środkowo-Wschodniej. Płock od 2004 r. przystąpił do Europejskiego Systemu Zarządzania Środowiskiem (EMAS). Od 2008 r. jest członkiem Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego. Za propagowanie idei europejskiej i aktywną współpracę z miastami partnerskimi miasto otrzymało Dyplom Europejski (w 2004 r.), Flagę Honorową (w 2005 r.) i Plakietę Honorową Rady Europy (w 2009 r.)²⁸.

Spośród tematów dotychczas prezentowanych we wczesnej historii Płocka, w okresie dotyczącym średniowiecznej urbanizacji miasta, nagromadziło się szereg przekłamań, które pomimo publikacji wybitnych polskich archeologów i historyków w latach 2000-2011 r., są nadal powszechnie powielane.

Podstawowe rozbieżności dotyczą:

- początku Płocka, tj. daty początku zaistnienia grodu warownego na Wzgórzu Tumskim. Obecnie brak jest podstaw archeologicznych traktowania Wzgórza Tumskiego jako pogańskiego ośrodka religijnego funkcjonującego w pierwszej połowie X w. Gród warowny powstał w drugiej połowie X w. na terenie niezamieszkałym i nieużytkowanym – jako strażnica przeprawy przez Wisłę dawnego traktu pomiędzy księstwami rusińskimi i słowiańskimi plemionami północno-zachodnimi oraz dla zabezpieczenia północno-wschodniej granicy państwa gnieźnieńskiego;
- założenia, iż na Wzgórzu Tumskim powstał gród wraz z przygrodzim (podgrodzim), w którym mieszkała ludność miejska zajmująca się rzemiosłem i handlem. Przygrodzie powstało na przełomie X i XI w. w południowej części obecnego placu Narutowicza;
- nazwy części aglomeracji płockiej traktowanej w XIII w. jako „stare miasto”. Nazwa ta użyta w dokumencie lokacji Płocka na prawie polskim z 1237 r. dotyczyła ówczesnej zabudowy wokół rynku katedralnego (tj. obecnego placu Narutowicza). Niestety w większości publikacji pod tą nazwą przyjmowano rejon wokół obecnego Starego Rynku, stąd powstało wiele nieporozumień (nazwę „stare miasto” dla tego obszaru zaczęto stosować dopiero kilka wieków później). W rzeczywistości pełną zabudowę tej

²⁸ P. Niesłuchowski, M. Kansy, K. Sierand, „Miejski Zeszyt Statystyczny Nr 26. Rok 2018. Urząd Miasta Płocka. Wydział Rozwoju i Polityki Gospodarczej Miasta”, Płock 2019, s. 18-20.

nowej osady książęcej rozpoczęto dopiero w wyniku lokacji chełmińskiej – około sto lat później, stąd wówczas była ona „nowym miastem”;

- wieku osiedla żydowskiego, które zapewne powstało dopiero na przełomie XIV i XV w. Dotychczas powielany był pogląd o powstaniu w XIII w. osiedla żydowskiego w rejonie bramy bielskiej na terenie po wschodniej stronie od Starego Rynku. Według współczesnych archeologów na tym terenie nie znaleziono śladów zabudowy z XIII w.;

- rzekomych reliktyw obiektów palatium Bolesława Chrobrego i Władysława Hermana. Jak dotychczas nie ma żadnych podstaw archeologicznych o budowie w Płocku palatium Bolesława Chrobrego, natomiast palatium Władysława Hermana posiadało inną lokalizację niż ta, która wynika z informacji zamieszczonej na Wieży Zegarowej. Domniemany fragment miejsca urodzin Bolesława Krzywoustego powstał ok. sto lat później.

POSŁOWIE

INŻYNIEROWIE – DO PIÓR!

Niestety ludzie budownictwa są z reguły charakterologicznie „niepiśmienni”, choć są w tej mierze wyjątki, z czym od czasu do czasu spotykamy się przede wszystkim na łamach naszych środowiskowych czasopism. Jednak książek nam poświęconych jest jak na lekarstwo. Mało jest takich przykładów, jak kilkanaście pozycji napisanych przez Witolda Michałowskiego. Rurociągi do przesyłu gazu lub ropy budował w latach 60. i 70. na wschodzie i na zachodzie, na północy i na południu, w kraju i na niemal wszystkich kontynentach.

Problemem zaś naszego środowiska jest ogólny brak humanistycznego przygotowania do życia, do życia także zawodowego. Od pewnego czasu dostrzegają to szczęśliwie również nasze uczelnie. Dowodem tego niech będzie tomik (PW-2009), który jest pokłosiem płockiej konferencji „Humanistyczne aspekty techniki” (red. Andrzej Jakubiak – *jak daleko technika może ingerować w życie ludzkie, czy technika podąża w niebezpiecznym kierunku całkowitego oderwania się od człowieka i jednocześnie podporządkowania go swoim standardom, regułom oraz, co ciekawe, swoim kreatorom*).

Znajdujemy tam kilkanaście autorskich tekstów, zgrupowanych w trzech częściach. Pierwszą („Człowiek i technika”) otwiera referat „Techné i etos jako gwarant rozwoju człowieka” (autor Liliana Tomaszewska – *im bardziej niezależnymi się od przyrody, tym bardziej uzależniamy się od człowieka*). Druga („Inżynierowie – humaniści w wybranych obszarach techniki”), otwierają referaty naszego kolegi Tadeusza Kulasa pt. „Inżynier budowlany – humanista” oraz Andrzeja i Edyty Dziegielewskich pt. „Humanizacja inżynierów budownictwa jako sine qua architektonicznej jedności formy, konstrukcji i funkcji”). Trzecią („Humanizm w kształceniu inżynierów”) zamyka dający wiele do myślenia referat „Filozoficzne rozterki nauczyciela techniki z wykształceniem humanistycznym” (aut. Andrzej Gałkowski –

ucząc techniki na poziomie podstawowym możemy się spotkać z poważnymi problemami natury filozoficznej).

Sądzę, że nie przypadkiem ta humanizująca inżynierów konferencja miała miejsce właśnie w Płocku. Nie ma bowiem chyba innego miasta w Polsce, które miałyby spisana historię swojego budownictwa, i to spisana przez samych inżynierów²⁹.

dr inż. Andrzej Bratkowski

AUTORZY

EWA SERAFIMOWICZ – mgr, absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego i podyplomowych studiów menadżerskich na UW. Współautor i organizator wdrożenia informatycznych systemów zarządzania w budownictwie i w administracji województwa płockiego. Współorganizator Ośrodka Informatycznego „Wojewódzka Baza Danych” przy Urzędzie Wojewódzkim w Płocku i wieloletni zastępca dyrektora tego Ośrodka, główny specjalista w Ośrodku Informatycznym przy Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie. Współautor publikacji dotyczących historii płockiego budownictwa i informatycznych systemów zarządzania procesem inwestycyjnym oraz **książki pt. *Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy* (Płock 2008).** Członkini: PZITB, NOT i TNP.

WŁODZIMIERZ SERAFIMOWICZ - mgr inż., absolwent Wydziału Inżynierii Budowlanej Politechniki Warszawskiej i podyplomowych studiów informatycznych na PW. Były wieloletni pracownik kadry kierowniczej PBP Petrobudowa w Płocku i Wojewódzkiej Dyrekcji Dróg Miejskich w Płocku oraz kierownik zespołu w Warszawskim Biurze Projektowo-Badawczym Budownictwa Przemysłowego System w Warszawie. Autor informatycznych metod planowania i zarządzania w budownictwie i organizator ich wdrożenia w budownictwie przemysłowym w Płocku (MZRIp i FMŻ) oraz w budownictwie eksportowym na Ukrainie (w ramach Generalnej Dyrekcji Energopol w Warszawie).

Organizator w Płocku i w Brześciu w Białorusi kilkunastu krajowych i zagranicznych konferencji naukowo-technicznych dotyczących zarządzania w budownictwie. Autor ok. 100 artykułów i referatów opublikowanych oraz współautor książki pt. *Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy* (Płock 2008). Tematyka publikacji: historia budownictwa oraz metody zarządzania realizacją dużych inwestycji.

Członek: PZITB, NOT, TNP i TNIPB (Towarzystwo Naukowe Inżynierii Procesów Budowlanych). Pełnione funkcje w stowarzyszeniach: przewodniczący Komisji i Organizacji przy OW PZITB w Płocku; członek Komitetu Ekonomiki i Organizacji Budownictwa przy Zarządzie Głównym PZITB w Warszawie; przewodniczący Komitetu NT NOT ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy przy RW NOT w Płocku; członek Komitetu N-T NOT ds. Polityki Naukowo-Technicznej przy Radzie Naczelnej NOT w Warszawie; członek Komisji Rewizyjnej Towarzystwa Naukowego Inżynierii Procesów Budowlanych; przewodniczący Sekcji Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki przy TNP.

²⁹ A. Bratkowski, *Inżynierowie – do piór!*, „Inżynier Mazowsza” 2021, nr 3/91/ maj - czerwiec, s. 31.

PODSTAWOWE OPRACOWANIA AUTORÓW

(Artykuły w „Notatkach Płockich” są w internecie na stronach Towarzystwa Naukowego Płockiego)

ARTYKUŁY I REFERATY

1976

W. Serafimowicz, *Stanowisko Koła PZITB w PBP Petrobudowa odnośnie doświadczeń w temacie komputeryzacji zarządzania*, [w:] *Obiektowe systemy informatyczne – AMPING-76* (Materiały konferencyjne Konferencji TNOIK w Warszawie), Warszawa 1976.

1978

E. Zaremba, W. Serafimowicz, *Metody organizacji zarządzania stosowane w przedsiębiorstwie PBP Petrobudowa*, „Przegląd Budowlany” 1978, nr 8.

W. Serafimowicz, *Doświadczenia PBP Petrobudowa we wdrażaniu i opracowywaniu informatycznych systemów zarządzania produkcją budowlaną*, [w:] *Udział użytkownika w projektowaniu i eksploatacji systemu informatycznego* (Materiały z Konferencji TNOIK w Ryni), Warszawa-Ryńia 1978.

1979

W. Serafimowicz, W. Grabarek W., *Metoda SHOD*, [w:] *Bank Projektów Organizatorskich*, Katalog TNOIK, Oddział Śląski w Katowicach, s. VIII/1, Katowice 1979.

E. Serafimowicz, W. Serafimowicz, *Doświadczenia PBP Petrobudowa we wdrażaniu informatycznych systemów zarządzania produkcją budowlano-montażową*, [w:] *Celowość i warunki integracji systemów informatycznych w zarządzaniu procesami produkcji budowlanej* (I Międzynarodowa konferencja NOT i PZIPB w dniach 14-15 V 1979 w Płocku), Płock 1979.

1980

W. Serafimowicz, *SHOD jako system kontroli etapu realizacji procesu inwestycyjnego oraz zarządzania produkcją budowlaną w przedsiębiorstwie i zjednoczeniu budownictwa przemysłowego*, [w:] *Integracja systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym*, Płock 1980 (II Międzynarodowa Konferencja NOT i PZITB w dniach 15-16 VI 1980 r. w Płocku), Płock 1979.

W. Serafimowicz, *Stypizowana klasyfikacja etapów i elementów robót jak baza integracji podsystemów Skoordynowanego Systemu STEROD*, [w:] *Opracowywanie i przykłady informatycznych systemów planowania i zarządzania w budownictwie*, (Międzynarodowa Konferencja NTO i GOSSTROJ-a w październiku 1980 r. w Ałma-Ata w Kazachstanie), Ałma-Ata 1980.

1981

W. Serafimowicz, *System SHOD – planowanie, koordynacja i kontrola realizacji inwestycji budżetowych*, [w:] *Systemy planowania i zarządzania inwestycjami budżetowymi*, Tarnobrzeg 1981.

W. Serafimowicz, *STEROD – popularny system planowania rzeczowo-finansowego i zarządzania w płockim budownictwie*, [w:] *Automatyzacja w projektowaniu i planowaniu w budownictwie* (Międzynarodowa Konferencja Budowlana w maju 1981 r. w Sofii w Bułgarii), Sofia 1981.

W. Serafimowicz, Z. Michalski, *Mała reforma gospodarcza w praktyce PBP Petrobudowa*, [w:] *Założenia reformy gospodarczej w budownictwie* (Konferencja NOT, PZITB i PTE w dniach 27 IV i 4 V 1981 w Płocku), Płock 1981.

W. Serafimowicz, *STEROD – informatyczny system planowania rzeczowo-finansowego i zarządzania produkcją budowlaną*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 282-285.

W. Serafimowicz, *Płocka konferencja nt. integracji systemów informacyjnych i informatycznych w procesie inwestycyjnym (15-16.08.1980 r.) - podsumowanie*, „Przegląd Budowlany” 1981, nr 5, s. 305-306.

T. Wernicki, *Wywiad z Sekretarzem Woj. Komitetu ds. Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy przy RW NOT w Płocku mgr. inż. W. Serafimowiczem nt. zarządzania w budownictwie*, „Fundamenty” 1981, czerwiec.

1982

W. Serafimowicz, *STEROD (PERT+SHOD+BAZA) – system zarządzania w budownictwie*, [w:] *IBA-DAT’82* (Międzynarodowa Konferencja zorganizowana przez Institut für Projektierung und Standardisierung Bauakademie w dniach 23-26 II 1982 w Berlinie), Berlin 1982.

1983

W. Serafimowicz, Z. Michalski, *Wdrażanie reformy gospodarczej w budownictwie na przykładzie województwa płockiego*, [w:] *Reforma gospodarcza w budownictwie w drugim roku wdrażania* (Konferencja NOT, PZITB i PTE w dniu 28 IX 1983 r. w Płocku), Płock 1983.

1984

W. Serafimowicz, *Niewiara i partykularyzm*, „Przegląd Techniczny” 1984, nr 51, s. 22.

1985

W. Serafimowicz, *Stanowisko płockiego środowiska budowlano-inwestycyjnego odnośnie postępu organizacyjnego w budownictwie oraz barier socjopsychologicznych w obszarze wdrażania systemowych metod zarządzania wspomaganych informatyką*, [w:] *Materiały pokonferencyjne Referaty, dyskusja i wnioski z konferencji pt. „Reforma i postęp”* (Konferencja NOT/PTE w dniu 2 X 1984 r. w Warszawie), Warszawa 1985.

B. Witkowski, Serafimowicz W., *Problemy reformy gospodarczej w budownictwie*, „Przegląd Budowlany” 1985, nr 2, s. 104-105.

W. Serafimowicz, *Informatyczne systemy planowania i zarządzania produkcją budowlano-montażową opracowane i stosowane w praktyce Petrobudowy*, „Przegląd Budowlany” 1985, nr 5, s. 270-272.

B. Chojnacka-Pilarczyk, *O tym wie każdy majster. Rozmowa z Włodzimierzem Serafimowiczem, przewodniczącym Komitetu Ekonomiki, Zarządzania i Organizacji Pracy przy Zarządzie Wojewódzkim NOT w Płocku*, „Słowo Powszechne” 1985, z 3 V.

1991

W. Serafimowicz, *Metoda STEROD jako usprawnienie planowania i zarządzania*, „Tygodnik Budowlany” 1991, nr 22, s. 7.

E. Serafimowicz, W. Serafimowicz, *Płockie środowisko budowlane w zakresie komputeryzacji i zarządzania*, „Notatki Płockie” 1991, nr 2, s. 40-43.

W. Serafimowicz, *Integracja kalkulacji i wyliczania nakładów środków produkcji oraz planowania i zarządzania produkcją budowlano-montażową według metody STEROD*, „Notatki Płockie” 1991, nr 2, s. 44-51.

W. Serafimowicz, J. Chojnacki, J. Zmysłowski, A. Dąbrowska, *System planowania, kontroli i sterowania procesem inwestycyjnym i produkcją budowlano-montażową SHOD-91*, „Notatki Płockie” 1991, nr 2, s. 52-54.

W. Serafimowicz, E. Serafimowicz, *III Międzynarodowa Konferencja w Płocku pt. "Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie"*, „Notatki Płockie” 1991, nr 3, s. 38-49.

W. Serafimowicz, *Integracja kosztorysowania z planowaniem i zarządzaniem za pomocą systemu komputerowego STEROD*, „Ceny, Normowanie i Kosztorysowanie Robót Budowlanych” 1991, nr 8/9, s. 86-89.

W. Serafimowicz, S. I. Bewz (Ukraina), N. W. Tridow (Ukraina), W. I. Cybka (Ukraina), *System STEROD (DOPU) – podstawowy element integracji w informatyce budownictwa*, „Ekonomika Stroitielstwa” 1991, nr 11/395, s. 112-115.

K. Romańska, *Informatyczne systemy zarządzania w budownictwie. Rozmowa z mgr inż. Włodzimierzem Serafimowiczem, sekretarzem organizacyjnym III płockiej konferencji*, „Tygodnik Budowlany” 1991, nr 30, s. 3.

1992

W. Serafimowicz, *Stypizowana klasyfikacja budowlanych procesów produkcyjnych dla potrzeb kosztorysowania i zarządzania według metody STEROD*, [w:] *III Konferencja Towarzystwa Naukowego Inżynierii Procesów Budowlanych* (Konferencja Politechniki Warszawskiej i TNIPB w dniach 21-22 V 1992 r. w Warszawie), Warszawa 1992.

E. Serafimowicz, W. Serafimowicz, Jerzy Chojnacki, *Systemowe metody zarządzania i informatyka w budownictwie*, „Notatki Płockie” 1992, nr 2, s. 26-39.

W. Serafimowicz, I. Korol, *Realizacja robót budowlano-montażowych przy wykorzystaniu metody STEROD*, [w:] *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie*, Brześć-Płock 1992 r.

J. Mościcki, W. Serafimowicz, A. Koczurko (Białoruś), P. Iwarowski (Białoruś), *Stypizowana klasyfikacja budowlanych procesów produkcyjnych według metody STEROD/SHOD*, [w:] *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (Konferencja TNIPB, TNP i Politechniki Brzeskiej), Część I, s. 34-36, Brześć-Płock 1992.

S. I. Bewz (Ukraina), W. I. Cybka (Ukraina), N. W. Tridow (Ukraina), W. Serafimowicz, *System STEROD (DOPU) – integracja zasobów produkcyjnych i kalkulacji z techniką harmonogramowania*, [w:] *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (Konferencja TNIPB, TNP i Politechniki Brzeskiej), Część I, s. 63-65, Brześć-Płock 1992.

I. Korol (Białoruś), W. Serafimowicz, *System WESER jako innowacja organizacyjna w budownictwie*, [w:] *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (Konferencja TNIPB, TNP i Politechniki Brzeskiej), Część II, s. 54-63, Brześć-Płock 1992.

W. Serafimowicz, *Wykorzystanie komputerów personalnych w projektowaniu i zarządzaniu w budownictwie* (Konferencja w Brześciu w Białorusi w dniach 12-15 września 1992 r.), „Notatki Płockie” 1992, nr 3, s. 52-57.

E. Serafimowicz, W. Serafimowicz, *Dokumentacja organizacyjno-ekonomiczna w budownictwie*, [w:] *Metody projektowania i realizacji w warunkach gospodarki rynkowej* (Konferencja Politechniki Wrocławskiej i TNIPB w dniach 7-9 XII 1992 r. w Szklarskiej Porębie), Wrocław-Szklarska Poręba 1992.

W. Serafimowicz, *Metoda STEROD jako integracja dokumentacji kosztorysowej i harmonogramowo-planistycznej z dokumentacją realizacji produkcji budowlano-montażowej*, [w:] *Metody projektowania i realizacji w warunkach gospodarki rynkowej* (Konferencja Politechniki Wrocławskiej i TNIPB w dniach 7-9 XII 1992 r. w Szklarskiej Porębie), Wrocław-Szklarska Poręba 1992.

W. Serafimowicz, *Ogólnokrajowe konferencje w Płocku nt. gospodarki rynkowej w budownictwie*, „Notatki Płockie” 1992, nr 4, s. 42-48.

1993

W. Serafimowicz, *Management w budownictwie i inżynieria procesów produkcyjnych*, „Notatki Płockie” 1993, nr 1, s. 44-50.

E. Serafimowicz, W. Serafimowicz, *Płocczanie na II Międzynarodowym Sympozjum Biznesu Budowlanego w Brześciu nad Bugiem (19-20 stycznia 1993 r.)*, „Notatki Płockie” 1993, nr 1, s. 51-57.

W. Serafimowicz, *Informacja o II Międzynarodowej Konferencji Budowlanej w Brześciu nad Bugiem pt. „Metody zarządzania i kalkulacji w warunkach budowlanej gospodarki rynkowej (31.08-1.09.1993 r.)*, „Ceny, Normowanie i Kosztorysowanie Robót Budowlanych” 1993, nr 8/9, s. 84-85.

W. Serafimowicz, *III Płocko-Brzeskie Sympozjum Biznesu (18-19 maja 1993 r.)*, „Notatki Płockie” 1993, nr 2, s. 40-43.

W. Serafimowicz, *Międzynarodowy Tydzień Nauki, Kultury i Biznesu w Brześciu nad Bugiem (30.08-3.09.1993 r.)*, „Notatki Płockie” 1993, nr 3, s. 48-56.

W. Serafimowicz, *Płocki Maraton Nauki, Kultury i Biznesu w Brześciu nad Bugiem (30.08-3.09.1993 r.)*, „Kurier Mazowiecki” 1993, nr 39/120, z 3 X, s. 4.

W. Serafimowicz, *Płocki Klub Biznesu „Zachód-Wschód”*, „Kurier Mazowiecki” 1993, nr 46/127, z 21 XI, s. 6.

W. Serafimowicz, I. Korol (Białoruś), *Metoda STEROD i system WESER – integracja planowania i zarządzania w budownictwie*, „Architektura i Stroitelstwo Białorusi” 1993, nr 4, s. 14-16.

1994

W. Serafimowicz, *Działalność budowlana w warunkach gospodarki rynkowej*, „Notatki Płockie” 1994, nr 1, s. 49-58.

W. Serafimowicz, J. Rolle, *Płockie starania o nowy most drogowy na Wiśle*, „Notatki Płockie” 1994, nr 3, s. 59-61.

W. Serafimowicz, Z. Mazanek, S. Bentlewski, *Systemowe zarządzanie realizacją remontu mostu im. Legionów Marszałka J. Piłsudskiego na Wiśle w Płocku*, „Notatki Płockie” 1994, nr 3, s. 55 -58.

W. Serafimowicz, A. Koczurko (Białoruś), I. Korol (Białoruś), E. Kroll, *Brześć nad Bugiem – wrota dla współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej pomiędzy Mazowszem i Podlasiem a Polesiem*, „Notatki Płockie” 1994, nr 4, s. 59-60.

A. Koczurko (Białoruś), W. Serafimowicz, *Wnioski z VIII Międzynarodowego Sympozjum Biznesu „Wschód-Zachód” w dniach 17-18 listopada 1994 r. w Brześciu nad Bugiem*, „Notatki Płockie” 1994, nr 4, s. 61-62.

1995

I. Korol (Białoruś), A. Koczurko (Białoruś), E. Kroll, W. Serafimowicz, *Brześć nad Bugiem – Brama na wschód dla współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej*, [w:] *Współpraca miast bliźniaczych*, Nidzica 1995 (Międzynarodowa Konferencja PHARE i Zarządu Miasta Nidzica w dniach 19-20 V 1995 r. w Nidzicy k. Olsztyna).

J. Korba, H. Lamparski, W. Serafimowicz, *Praktyczne doświadczenia z wdrożenia systemowych metod zarządzania na przykładzie remontu mostu na Wiśle w Płocku*, [w:] *Aktualna tematyka i wyniki prac naukowo-badawczych z zakresu inżynierii procesów budowlanych* (Konferencja Politechniki Białostockiej i TNIPB w Białowieży, Białystok-Białowieża 1995).

A. Okupny, K. Furmańska, Z. Tłuchowska, W. Serafimowicz, *Udział regionu w realizacji „Strategii dla Polski”*, „Notatki Płockie” 1995, nr 2, s. 43-44.

E. Kroll, I. Korol (Białoruś), A. Koczurko (Białoruś), W. Serafimowicz, *Brześć nad Bugiem – bramą między Zachodem i Wschodem we współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej*, [w:] *Miasta przygraniczne Polski i Białorusi w warunkach liberalizacji i rozwoju demokracji*, Siedlce-Brześć 1995 (Międzynarodowa Konferencja w dniach 15-16 VI 1995 r. w Siedlcach).

W. Serafimowicz, *Informatyczny system zarządzania według metody STEROD*, [w:] *Sztuczna inteligencja i infrastruktura informatyczna. CIR-1995* (Konferencja Polskiego Towarzystwa Cybernetycznego i Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w dniach 25-26 IX 1995 r. w Siedlcach), Siedlce 1995.

1996

W. Serafimowicz, S. Markuszewski, H. Lamparski, *Wojewódzka Dyrekcja Dróg Miejskich – inwestor zastępczy fazy przedinwestycyjnej nowej przeprawy mostowej na Wiśle w Płocku*, „Notatki Płockie” 1996, nr 1, s. 43-45.

W. Serafimowicz, *Zarządzanie procesem inwestycyjnym na przykładzie remontu mostu przez Wisłę w Płocku*, „Notatki Płockie” 1996, nr 1, s. 36-42.

1997

J. Czachorowski, S. Markuszewski, W. Serafimowicz, *Organizacja przebudowy i kompleksowego remontu mostu na Wiśle w Płocku*, [w:] *Inżynieria procesów budowlanych* (Konferencja Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy i TNIPB w dniach 12-15 VI 1997 r. w Zaciszu), Bydgoszcz-Zacisze 1997.

S. Markuszewski, W. Serafimowicz, *Faza przedinwestycyjna II przeprawy mostowej przez Wisłę w Płocku*, [w:] *Mosty w drodze do XXI wieku* (Konferencja Politechniki Gdańskiej w dniach 3-5 IX 1997 r. w Juracie), Gdańsk-Jurata 1997.

J. Czachorowski, S. Markuszewski, W. Serafimowicz, *Procedury FIDIC w organizacji i realizacji remontu mostu przez Wisłę w Płocku*, [w:] *Zarządzanie procesem budowlano-inwestycyjnym – BUDIN’97*

(Seminarium Naukowe Politechniki Wrocławskiej i TNIPB w dniach 6-8 XI 1997 r. w Karpaczu), Wrocław-Karpacz 1997.

1998

W. Serafimowicz, S. Markuszewski, P. Stolarski, *Błędy w procesie inwestycyjno-remontowym plockiego mostu przez Wisłę*, „Notatki Płockie” 1998, nr 1, s. 44-53.

J. Czachorowski, S. Markuszewski, W. Serafimowicz, *Analiza fazy programowania, planowania, realizacji i rozliczeń remontu mostu przez Wisłę w Płocku*, [w:] *Mosty zespolone* (Konferencja Politechniki Krakowskiej i Związku Mostowców RP w dniach 7-8 V 1998 r. w Krakowie), Kraków 1998.

H. Lamparski, S. Markuszewski, W. Serafimowicz, *Analiza rozwiązań technicznych zastosowanych przy remoncie mostu przez Wisłę*, [w:] *Mosty zespolone*, Kraków 1998.

W. Serafimowicz, *Odpowiedzialność uczestników procesu inwestycyjnego w świetle doświadczeń wynikających z remontów plockiego mostu przez Wisłę w latach 1993-1995 i 1998 r.*, „Notatki Płockie” 1998, nr 3, s. 34-41.

1999

W. Serafimowicz, S. Markuszewski, *TNP i WDDM a plocki węzeł komunikacyjny*, „Notatki Płockie” 1999, nr 1, s. 42-49.

W. Serafimowicz, *Obowiązki i prawa inwestora wynikające z prawa budowlanego*, „Notatki Płockie” 1999, nr 2, s. 46-51.

Ryzyko w zarządzaniu przedsiębiorstwem na przykładzie kompleksowego remontu mostu przez Wisłę w Płocku, [w:] *Postępy nauk o zarządzaniu w przedsiębiorstwie* (Materiały z konferencji Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w dniu 22 XI 1999 r.), Płock 1999.

M. Grabecki, W. Serafimowicz, *Plocki system zarządzania procesem inwestycyjnym i produkcją budowlano-montażową STEROD/SHOD*, [w:] *Postępy nauk o zarządzaniu w przedsiębiorstwie* (Konferencja SWPW w dniu 22 XI 1999 r. w Płocku), Płock 1999.

2000

T. Kurpiewski, W. Serafimowicz, *Petrobudowa: dokonania i zamierzenia*, Płock 2000 – folder.

W. Wyrzykowski, W. Serafimowicz, E. Smulewicz, *Petrobudowa – 40 lat dokonań*, „Mazowiecka Gospodarka” 2000, nr 1, s. 5 i 12.

2001

W. Serafimowicz, *Lokalne systemy zarządzania w praktyce Petrobudowy*, [w:] *Technologie informacyjne w służbie społeczności lokalnej* (Materiały z Konferencji Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w dniu 26 IV 2001 r.), Płock 2001.

W. Wyrzykowski, W. Serafimowicz, *Klasyfikacja budowlanych procesów produkcyjnych*, [w:] *Technologia i organizacja budownictwa na progu XXI wieku*, Lublin-Kazimierz Dolny 2001.

W. Wyrzykowski, E. Smulewicz, W. Serafimowicz, *O problemach budownictwa mieszkaniowego w Płocku*, „Inżynieria i Budownictwo” 2001, nr 10, s. 605-607.

2002

E. Serafimowicz, W. Serafimowicz, *Minęła dekada działalności Sekcji Systemowych Metod Zarządzania i Informatyki przy TNP*, „Notatki Płockie” 2002, nr 2, s. 29-34.

2004

W. Serafimowicz, B. Trębala, *Zarządzanie płockim budownictwem po II wojnie światowej*, [w:] *Zarządzanie procesami inwestycyjnymi w budownictwie* (Konferencja zorganizowana w dniach 13-15 maja 2004 r. przez Politechnikę Krakowską oraz Sekcję Organizacji i Zarządzania w Budownictwie Komitetu Inżynierii Lądowej i Wodnej PAN), Kraków 2004.

2008

W. Serafimowicz, B. Trębala, *Z dziejów budownictwa w Płocku* [Nowości wydawnicze], „Przegląd Budowlany” 2008, nr 9.

J. B. Nycek, *Czas budowania – rozmowa z mgr. inż. Włodzimierzem Serafimowiczem*, „Nasz Płock” 2008, nr 11/35.

Jol., *Z dziejów budownictwa w Płocku. Monografia dla każdego*, „Tygodnik Płocki” 2008, nr 27/1809.

2018

W. Serafimowicz, *Zarys planowania przestrzennego w Płocku*, „Notatki Płockie” 2018, nr 1, s. 4-12.

E. Serafimowicz, *Zarys podziału terytorialno-funkcjonalnego Płocka do roku 1989*, „Notatki Płockie” 2018, nr 3/256, s. 40-52.

2019

W. Serafimowicz, *Zarys podziału terytorialno-funkcjonalnego Płocka w III Rzeczypospolitej*, „Notatki Płockie” 2019, nr 1, s. 26-36.

2021

E. Serafimowicz, W. Serafimowicz, *Zarys historii osiedli płockich*, „Notatki Płockie” 2021, nr 2, s. 30-48.

2022

W. Serafimowicz, *Propozycja zmian granic osiedli oraz obszarów przemysłowych w Płocku*, „Notatki Płockie” 2022, nr 1, s. 40-45.

W. Serafimowicz., *Katalog płockiego drogownictwa*, [https:// www.tnp.org.pl/publikacjetnp.html](https://www.tnp.org.pl/publikacjetnp.html) . Od 2022 r. w internecie na stronach Towarzystwa Naukowego Płockiego.

2023

W. Serafimowicz, *Płockie i Brzeskie Sympozja i konferencje nt. zarządzania w budownictwie (1979-1995)*, Płock 2023. Od 2023 r. w internecie na stronach Towarzystwa Naukowego Płockiego.

E. Serafimowicz, W. Serafimowicz, *Z dziejów budownictwa w Płocku – historycznie i aktualnie, Tom 2*, Płock 2023 (maszynopis).

DRUKI ZWARTE

W. Serafimowicz, B. Trębala, *Z dziejów budownictwa w Płocku – inwestorzy, projektanci, wykonawcy*, Płock 2008, ss. 512, fotografie (od 2017 r. w internecie na stronach Towarzystwa Naukowego Płockiego). Wydawca: Naczelna Organizacja Techniczna – Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych Rada w Płocku. Nakład – 2000 egz. Od 2017 r. w internecie na stronach Towarzystwa Naukowego Płockiego.

W książce chronologicznie lub tematycznie ujęto problematykę płockiego budownictwa w pięciu częściach:

- 1/ W. Serafimowicz, B. Trębala, *Budownictwo w historii Płocka*;
- 2/ W. Serafimowicz, B. Trębala, E. Serafimowicz, *Budownictwo w okresie PRL*;
- 3/ W. Serafimowicz, E. Serafimowicz, *Budownictwo w trzeciej RP*;
- 4/ W. Serafimowicz, *Szkolnictwo budowlane*;
- 5/ W. Serafimowicz, *Stowarzyszenia i budownictwo*.

INFORMACJE/OPINIE

Z DZIEJÓW BUDOWNICTWA W PŁOCKU. INWESTORZY, PROJEKTANCI, WYKONAWCY

Tom 1

Załącznik nr 1

„Gazeta Wyborcza” - Wiadomości Płock 25.06.2008
Co się wydaje: Z dziejów budownictwa w Płocku

Hubert Woźniak

"Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy" - to powojenna historia miasta napisana przez "dwóch inżynierów z Petrobudowy", która ukazała się przed kilkoma dniami. Kiedyś budowali to miasto, choć z różnych pozycji. Włodzimierz Serafimowicz zaczynał pracę po studiach jako młody inżynier i kierownik budowy w Petrobudowie. Bogumił Trębala projektował kombinat w zakładowym biurze projektów. Teraz napisali książkę, którą Jerzy Stefański określił w przedmowie "monografią budownictwa w Płocku po drugiej wojnie światowej". Na pewno kompletną monografią nie jest, ale też sami autorzy w pewnym stopniu przyznają się do tego. Jednak ta pozycja nie powinna przejść niezauważona. Bo 500 stron zawiera tysiące nazwisk, nazw instytucji, stowarzyszeń, zakładów, spółek, spółdzielni hurtowni czy zakładów rzemieślniczych. Taka encyklopedia budowlana miasta opisująca wszystkich, którzy cokolwiek w Płocku budowali.

„NOTATKI PŁOCKIE” 2008 Nr 4/217, s. 51-52
[RECENZJA - dr Jerzy Stefański]

*Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy,
W. Serafimowicz, B. Trębala, Płock 2008.*

Do rąk Czytelników trafia książka autorstwa Włodzimierza Serafimowicza i Bogumiła Trębali pt. „Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy”, obejmująca przede wszystkim okres po II wojnie światowej do 2007 r. włącznie. Autorzy, których życiorysy związane są nierozdzielnie z płockim budownictwem, zadali sobie wiele trudu i wysiłku, by na podstawie zgromadzonych materiałów archiwalnych, wielu publikacji, wspomnień i rozmów z uczestnikami procesów inwestycyjnych przygotować i wydać prezentowane dzieło.

Walorem książki jest to, że Autorzy nie ograniczyli się jedynie do budownictwa w ścisłym znaczeniu, lecz zaprezentowali także rozwój i powstanie wielu organizacji i stowarzyszeń ze sfery techniki i budownictwa w Płocku, przypomnieli także projektantów inwestycji, specjalistów oraz tych, którzy projekty te realizowali. Wiele budowli mających wpływ na uprzemysłowienie i rozwój miasta Autorzy przedstawili od fazy założeń, projektowania i realizacji. Poznajemy także ludzi – twórców i realizatorów projektów inwestycyjnych, założycieli i działaczy wielu stowarzyszeń technicznych, poznajemy ich zmagania z przeciwnościami losu. Wiele bohaterów z tamtych lat już nie żyje, ale pamięć o nich trwa, czego przykładem jest niniejsza publikacja.

Prezentowana Czytelnikom pozycja, będąca opracowaniem o budownictwie w Płocku po drugiej wojnie światowej, zawiera także dzieje kilkudziesięciu płockich przedsiębiorstw na czele z Petrobudową i jej legendarnym dyrektorem Antonim Roguckim, które, obok budowy Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych (obecnie Główny Zakład Produkcyjny PKN Orlen), Fabryki Maszyn Żniwnych, Płockiej Stoczni Rzecznej, Zakładów Przemysłu Odzieżowego Cotex, Zakładów Stolarstwa Budowlanej Stolbud i innych zakładów o kluczowym znaczeniu, tworzyły w czasach naszego pokolenia nowy Płock, miasto będące symbolem przemysłowego i kulturalnego rozwoju Polski. Płock niegdyś „miasto róż i emerytów” – to już bardzo odległa historia, o której w swoich książkach przypominał nam ostatnio Mirosław Łakomski.

Mówiąc o walorach książki autorstwa Włodzimierz Serafimowicza i Bogusława Trębali, nie sposób pominąć faktu, iż uzupełnia ona takie pozycje książkowe, wydane w przeszłości, jak: „Dzieje Płocka” (trzy wydania w latach 1973-2006), „Petrochemia a rozwój Płocka” Jakuba Chojnackiego (1977), „Płocka Petrochemia 1960-1985” Wiesława Końskiego (1986), „Ziemia Płocka” Tomasza Jacka Gałązki i Jana Bolesława Nycka (1989), „Ulicami tysiącletniego miasta” Jana Bolesława Nycka (2005), „Monografia działalności Naczelnej Organizacji Technicznej i stowarzyszeń naukowo-technicznych na Mazowszu Płockim” pod red. prof. Danieli Żuk (1989) i wiele innych. /.../

W prezentowanej książce nie zabrakło także informacji o rekonstrukcji wielu płockich zabytków, obiektów sakralnych i użyteczności publicznej, którym nadano nowego blasku i zabezpieczono przed zniszczeniem. Dziś, idąc ulicami naszego miasta, teraźniejszość splata się z odległą historią, pamiętającą kształtowanie się państwa polskiego.

Czytelnik znajdzie w książce ponad trzy i pół tysiąca nazwisk osób, które w latach 1945-2007 uczestniczyły w szeroko pojętym procesie budowania Płocka, niejednokrotnie przybliża nam bliskich,

którzy całe życie poświęcili projektowaniu i budowaniu, a owocami ich trudu są dzieła godne pochwały. /.../

dr Jerzy Stefański

Autor książki "Płocczanie znani i nieznani". Choć o Płocku pisze nie po raz pierwszy, nie urodził się na Mazowszu, lecz pochodzi z Wielkopolski. Do Płocka trafił "za żoną". Prawnik. Ma własną kancelarię na płockiej starówce. Ponad 20 lat pracował w Fabryce Maszyn Żniwnych jako radca prawny. Reprezentował też Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego Cotex. Od 1984 r. jest członkiem zarządu Towarzystwa Naukowego Płockiego i kolegium redakcyjnego kwartalnika "Notatki Płockie". Jest autorem m.in. monografii przemysłu maszyn rolniczych w Płocku, dwóch wydań leksykonu "Płock od A do Z", trzech publikacji o historii płockiego medalierstwa. W swoich zbiorach ma prawie wszystkie płockie medale. Obecnie pracuje nad kolejnym tomem "Płocczan znanych i nieznanych".

[„Gazeta Wyborcza”]

Załącznik nr 3

Strona główna | Archiwum | Redakcja
| Prenumerata | Reklama

PRZEGŁĄD TECHNICZNY 2008 nr 17

GAZETA INŻYNIERSKA

[arch. przegląd-techniczny.pl/archiwum/2008_17/1664.htm]

Inżynier. I historycznie, i nowocześnie

Ewa Mańkiewicz-Cudny

Ukazała się oczekiwana przez płockie środowisko techniczne praca Włodzimierza Serafimowicza i Bogumiła Trębali pt. "Z dziejów budownictwa w Płocku".

Część pierwsza pracy to po prostu wspaniały przewodnik po zabytkach Płocka. Autorzy pokusili się o przypomnienie historii tego pięknego, nadwiślańskiego grodu, ale przez pryzmat przede wszystkim rozwoju osadnictwa, budowli i unowocześniania infrastruktury. Rzadki to, a przecież zasługujący na podkreślenie, przypadek, gdy naszych władców, od Siemomysła (ojca Mieszka I) poczynając, a na obecnych kończąc, poznajemy nie przez pryzmat ich wojen (rzeczywistych i wymyślonych), ale tego, co po sobie materialnego pozostawili.

Widzimy więc w opisach oraz pięknych kolorowych fotografiach to, co decyduje o dzisiejszym kształcie architektonicznym i urbanistycznym Płocka. W ten sposób praca ta staje się ciekawa i dla nietechników, ale tych, którzy interesują się historią architektury, rozwojem miast - słowem historią materialną.

Ciekawym fragmentem, którego lekturę należy polecić przewodnikom turystycznym, jest zestawienie danych o ważniejszych zabytkach Płocka. Tabela zawierająca skrót informacji o 50 zabytkach budownictwa w Płocku powinna być wraz z ilustracjami małym przewodnikiem po mieście i stanowić oddzielne wydawnictwo.

Z punktu widzenia poznawczego, ale już dla bardziej dociekliwych, są części opisujące, co z miastem od strony budownictwa działo się w PRL, a szczególnie okres 1945=59. Może warto, nie bacząc na polityczne konotacje, pochylić czoło przed tymi wszystkimi, którzy po zniszczeniach II wojny światowej zakasali rękawy i zaczęli odbudowywać swoje miasto.

Na przykładzie bardzo szczegółowych dziejów budownictwa peerelowskiego w Płocku można wylapać wszystkie minusy, szczególnie w sferze struktur i decyzji, ale też plusy, bo wiele się wtedy budowało. Szczególnie polecam opis budowy Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku, dzisiejszego ORLEN-u, o wpływ na zarządzanie którym tak walczą (na ogół bronią polityczną, a nie fachowością) wszystkie opcje dochodzące do władzy. Może warto im uświadomić, że bez ogromnego wysiłku i zaangażowania inżynierów nie mieliby dziś czym władać.

Praca nie kończy się jednak na 1989 r., lecz pokazuje, co się dzieje z budownictwem w III RP. Autorzy doprowadzają jego historię do 2007 r. Tu, zwłaszcza na przykładzie rozwiązań organizacyjno-strukturalnych widać, gdzie poprawialiśmy błędy socjalizmu, a gdzie popełnialiśmy nowe. Ciekawą sprawą jest opis przedsiębiorstw budownictwa przemysłowego, bo na tym przykładzie widać przemiany gospodarcze nie w skali wielkiej ekonomii, ale w poszczególnych przedsiębiorstwach, które z państwowych stają się spółkami. Wielką modernizację przechodzi Petrochemia Płock S.A., a także przedsiębiorstwa budowlane.

Autorzy nie ograniczają się do samych spraw budownictwa przemysłowego, mieszkaniowego i drogowego, ale pokazują atrakcje turystyczne, nowe pomniki. A co najważniejsze, w książce są obecni ludzie. Zarówno co, którzy mieli wpływ na decyzje, ale też cała masa twórców techniki - i tej dużej, i tej małej. Zapis o nich jest dla mnie osobiście największą zaletą tej książki.

Jeśli ludzie, to nie tylko ich działalność zawodowa, ale i społeczna. Praca przypomina więc całą historię ruchu stowarzyszeń naukowo-technicznych Płocka, w tym działalność poszczególnych stowarzyszeń, nie tylko sensu stricto budowlanych, ale z innych dziedzin, jak: elektrycy, mechanicy, geodeci i pożarnicy.

Są też zaprezentowane stowarzyszenia nie sfederowane w NOT, tj.: Towarzystwo Urbanistów Polskich i Stowarzyszenie Architektów Polskich, oraz Mazowieckie Izby Inżynierów Budownictwa, Urbanistów i Architektów. Autorzy uznali jednak, że ten obraz nie byłby pełny, gdyby pominąć np.

stowarzyszenia gospodarcze, naukowe, promujące zabytki Płocka. Sporo też miejsca poświęcili szkolnictwu, przede wszystkim zawodowemu.

Praca jest wspaniałym materiałem dla interesujących się techniką i ludźmi ją tworzącymi. Jest bogato ilustrowana, zaopatrzona w bibliografię i indeksy nazwisk. Wymagała ogromnej pracy i czasu na tak udokumentowane przedstawienie Płocka, jego gospodarzy i budowniczych.

Ewa Mankiewicz-Cudny

Absolwentka Wydziału Matematyczno-Fizycznego Uniwersytetu Warszawskiego, redaktor, dziennikarz, prezes Towarzystwa Kultury Technicznej oraz prezes Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych Naczelnej Organizacji Technicznej. Autorka ponad 300 artykułów w dziedzinie nauk ścisłych, techniki, gospodarki kultury technicznej, ukazujących negatywy i pozytywy rozwoju cywilizacji technicznej. Popularyzatorka twórców techniki i ich dzieł, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku polskich inżynierów, pracujących zarówno w kraju, jak i poza jego granicami. W 1982 r. rozpoczęła pracę w najstarszym europejskim czasopiśmie gospodarczo-technicznym (wydawany od 1866 r.) „Przegląd Techniczny”, początkowo jako kierownik działu Nauka, następnie z-ca redaktora naczelnego, a od września 1989 r., jako redaktor naczelna. Funkcję tę pełni do chwili obecnej.

Za zasługi w działalności na rzecz środowiska polskich inżynierów i ich organizacji w kraju i poza granicami otrzymała odznaczenia państwowe: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Najwyższą władzą Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT jest Rada Krajowa. W skład Rady Krajowej wchodzi delegaci stowarzyszeń członkowskich przedstawiciele terenowych jednostek organizacyjnych, po jednym z każdego województwa. W skład Rady Krajowej wchodzi także Honorowi Prezesi FSNT-NOT. Aktualnie Rada Krajowa liczy 64 delegatów. Zarząd Główny FSNT-NOT kieruje działalnością zgodnie ze Statutem, regulaminami i uchwałami Rady Krajowej oraz reprezentuje FSNT-NOT na zewnątrz. Zarząd tworzą Prezes FSNT-NOT oraz członkowie (wiceprezesi) wybierani przez Radę Krajową na okres 4-letniej kadencji.

Ewa Mankiewicz-Cudny pełni obecnie kolejną kadencję funkcję Prezesa FSNT-NOT.

[Internet]

Załącznik nr 4

Aby budownictwo wyszło z cienia..., Jesteśmy ogniwem tej samej sztafety

(„Inżynier Mazowska” 2014, nr 2/48/ kwiecień, s. 11)

Od kolegów z Płocka dostałem wydaną tam książkę autorstwa Włodzimierza Serafimowicza i Bogumila Trębali („Z dziejów budownictwa w Płocku – inwestorzy, projektanci, wykonawcy”). Nie jest to pamiętnik ani literatura faktu, raczej rodzaj popularnej monografii. Nagromadzenie informacji, i tak pewnie przesianych przez autorów, jest tak ogromne, że czytelnicy otrzymali chyba pełne kompendium wiedzy o zabudowie starego i nowego Płocka, od pierwszych lat po II wojnie światowej po dni nam współczesne.

W sumie piękna sprawa, ale... Ale nie byłbym sobą, gdybym nie zwrócił uwagi na pewne, miejmy nadzieję, że niezamierzone, niedomówienia. Bowiem z płockiej książki XXI-wieczny czytelnik nie dowie się, czym w praktyce była kiedyś gospodarka niedoborów, jakie konsekwencje wywoływały dla polskiego budownictwa powszechne i ciągle braki, i ta wieczna szarpanina – kto i z kim, z czego i czym budować? Nie dowie się, że np. przy budowie płockiej Petrochemii funkcjonowało coś takiego, jak zespół pełnomocników ministrów czy sztab partyjny, który nie miał żadnych zadań opresyjno-ideologicznych, lecz po prostu obowiązek wspomagać budowniczych w ich codziennej walce, miejscami naprawdę walce, z ustrojowymi przeciwnościami, by robota w ogóle mogła iść naprzód, by mniej było pary idącej w gwizdek. Nie ma się co wstydzić, że dyrektor płockiej Petrobudowy Antoni Rogucki (1909-1983)³⁰, jako jedyny w Polsce budowlaniec, miał najwyższe w PRL odznaczenie Orderu Budowniczego Polski Ludowej, co zresztą nie raz mu pomogło przeskoczyć różne kłopoty piętrzące się wokół budowy. Tego wszystkiego nie ma się dziś co wstydzić, bo taka była wtedy budowlana rzeczywistość /.../.

Tak to było, lecz w sumie – dzięki ogromnym wysiłkom i ludzkiej ofiarności, nie mniejszym niż te, o jakich kiedyś pisał Wańkowicz – wielopokoleniowa sztafeta polskiego budownictwa biegła nieprzerwanie również przez czasy PRL-u, ku pożytkowi kraju i na chwałę polskich budowniczych. Któż inny, jak nie my, budowlani zawodowcy, powinni to uświadamiać naszemu otoczeniu, któż, jak nie my, powinni dbać o pamięć tych dawnych lat twórczej pracy w warunkach nieustannych zmagania nie tylko z oporem budowlanej materii, ale i z przeciwnościami losu, którymi Polskę doświadczała historia. Proszę wybaczyć te wielkie słowa, ale nasza sprawa jest ich warta³¹.

dr inż. Andrzej Bratkowski³²

³⁰ Antoni Rogucki urodził się 18 czerwca 1909 r. w Morawcu w Czechach, w 1929 r. ukończył gimnazjum we Lwowie, w 1939 r. otrzymał dyplom ukończenia Wydziału Architektury na Politechnice Lwowskiej. Po II wojnie światowej budował w Mielcu, Wrocławiu i Nowej Hucie, gdzie w 1950 r. został kierownikiem Zarządu Koksochemii. W latach 1954-1956 r. sprawował funkcję naczelnego inżyniera w Kieleckim Zjednoczeniu Budownictwa Przemysłowego. Od 15 marca 1962 r. do 30 października 1976 r. był dyrektorem naczelnym PBP Petrobudowa. Zmarł w dniu 3 grudnia 1983 r. w Płocku. Był przykładem bezpartyjnego fachowca, który w pełni oddał się zawodowi budowlanemu. Posiadał ogromny autorytet. O znaczeniu jego wkładu w budowie MZRIp oraz rozbudowie Płocka świadczy decyzja Rady Miasta z 1991 r., która nadała jego imieniem i nazwiskiem nazwę pieszej promenadzie na osiedlu Łukasiewicza.

³¹ A. Bratkowski, *Felieton – Aby budownictwo wyszło z cienia...*, „Inżynier Mazowsza” 2014, nr 2/48/ kwiecień, s. 11.

³² https://pl.wikipedia.org/wiki/Andrzej_Bratkowski. Ur. 10 listopada 1936 r. w Warszawie, ukończył studia inżynierskie i magisterskie na Wydziale budownictwa Lądowego Politechniki Krakowskiej (1959), doktor nauk technicznych (1977). Polityk, działacz gospodarczy, publicysta, poseł na Sejm X kadencji (1989-1990); w rządzie RP Hanny Suchockiej minister gospodarki przestrzennej i budownictwa (od lipca 1992 do października 1993 r.); w drugim rządzie RP Marka Belki zajmował stanowisko wiceministra infrastruktury (od 9 sierpnia 2004 do 15 listopada 2005 r.). W latach 1959-1966 pracował w wykonawstwie budowlanym na stanowiskach technicznych, od majstra do kierownika i naczelnego inżyniera budowy przedsięwzięć budownictwa przemysłowego (Turów, Puławy i Police). Następnie był głównym projektantem organizacji budowy w różnych zakładach przemysłowych (m.in. w Zakładach Azotowych Włocławek) i użyteczności publicznej (m.in. Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka” w Warszawie). Pracował także jako adiunkt i kierownik zakładu w instytucie badawczym OR-GBUD Warszawa (1977-1986) oraz dyrektor warszawskich biur projektowo-badawczych budownictwa przemysłowego SYSTEM (1972-1976) i BISTYP (1986-1990). Współtworzył raport O nowy ład budowlany '81. W drugiej połowie lat 80. pełnił funkcję sekretarza generalnego i wiceprzewodniczącego Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa. W 1994 został członkiem Akademii Inżynierskiej w Polsce. Opublikował wiele artykułów i prac naukowych z zakresu organizacji, ekonomiki i zarządzania w budownictwie i mieszkalnictwie (w tym rozprawę „Zasady zachowania struktury organizacyjnej budownictwa” wydaną w 1990 r. przez Politechnikę Krakowską).

W 2013 r. Wysoka Rada Mazowieckiej Izby Inżynierów Budownictwa obdarzyła Andrzeja Bratkowskiego wyjątkowym tytułem „Złotego Promotora Budownictwa A.D. 2013”. Obecnie współpracuje z redakcją dwumiesięcznika „Inżynier Mazowsza” wydawaną przez Mazowiecką Izbę Inżynierów Budownictwa.

Włodzimierz Serafimowicz, Bogumił Trębala, *Z dziejów budownictwa w Płocku. Inwestorzy, projektanci, wykonawcy.* Wydawca: Naczelna Organizacja Techniczna, Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych, Rada w Płocku. Płock 2008, ss. 512

Do rąk Czytelników trafia ciekawa i wartościowa książka autorstwa Włodzimierza Serafimowicza i Bogusława Trębali pt. „Z DZIEJÓW BUDOWNICTWA W PŁOCKU. INWESTORZY, PROJEKTANCI, WYKONAWCY.”, obejmująca w głównej mierze okres od 1945r. do 2007r. włącznie. Autorzy tej interesującej pozycji są znanymi inżynierami w środowisku płockim, postawili sobie ambitne zadanie zgromadzenia materiałów źródłowych i opracowania na ich podstawie dziejów płockiego budownictwa. Książka przybliża nam sylwetki osób, które w okresie po II wojnie światowej uczestniczyły aktywnie w realizacji płockiego budownictwa przemysłowego, mieszkaniowego, użyteczności publicznej, jak też sakralnego oraz remontów obiektów zabytkowych.

Dodatkowym walorem pracy Autorów jest także to, że powstała ona na podstawie materiałów będących w zbiorach m.in. TNP, NOT-u, referatów wygłoszonych na konferencjach naukowo-technicznych w kraju i zagranicą, ponadto publikacji prasowych, wspomnień i rozmów przeprowadzonych z uczestnikami procesów inwestycyjnych. Rozmówcami byli zarówno ci, którzy w przeszłości budowali Płock, jak również ci, którzy aktualnie pracują w firmach budowlanych i na co dzień realizują zadania z zakresu budownictwa. Wielu bohaterów z minionych lat już nie żyje, ale pamięć o nich trwa, czego przykładem jest prezentowana książka.

Prezentowana publikacja autorstwa Włodzimierza Serafimowicza (mgr inż. budownictwa lądowego, pracownika płockiej „Petrobudowy” w latach 1968-1985,

a następnie dyrektora Wojewódzkiej Dyrekcji Dróg Miejskich w Płocku) oraz Bogumiła Trębali (inż. regulacji rzek i budowy dróg wodnych, pracownika MZRiP w Płocku w latach 1964-1979, znawcy gospodarki wodno-ściekowej, działacza PTTK) jest niewątpliwie monografią dziejów budownictwa w Płocku po II wojnie światowej. Autorzy podzielili zawartość książki ze względu na przedmiot oraz omawiany okres. Pierwszy rozdział obejmuje budownictwo w ujęciu historycznym od czasów średniowiecza do 1939r. włącznie, następny dotyczy powstania i rozwoju budownictwa w okresie PRL i trzeci wreszcie – budownictwa w III RP. Oddzielnie potraktowane jest szkolnictwo budowlane w latach 1945-2007, a także różnego rodzaju stowarzyszenia, których powstanie i rozwój mają ścisły związek z procesami gospodarczymi zachodzącymi w mieście (m.in. NOT czy SIMP).

Wiele miejsca w prezentowanej pozycji zajmują stowarzyszenia promujące zabytki Płocka, w szczególności PTTK i Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, w którym aktywnie działa Ewa Jaszcak. Autorzy przypomnieli także liczący się udział Towarzystwa Naukowego Płockiego w zakresie rozwoju budownictwa i ochrony zabytków.

Czytelnik znajdzie w książce prawie cztery tysiące nazwisk osób (w tym wiele biogramów), które w latach 1945-2007 sprawowały różne funkcje i stanowiska w procesie budowania Płocka, a wśród nich: Kajetan Adamski, Kazimierz Badowski, Andrzej Bielicki, Ignacy Bładowski, Jan Brudnicki, Tadeusz Cieśliń-

ski, Stanisław Gontarek, Konrad Jaskóła, Czesław Korgul, Henryk Krupiński, Zbigniew Kruszewski, Jacek Kubissa, Marek Majzner, Jan Popielski, Antoni Rogucki, Władysław Wawak, Waław Wojciechowski i wielu, wielu innych.

Dziś, spacerując ulicami naszego miasta (opisanymi w wydanym albumie przez red. Jana B. Nycka pt. „Płock, ulicami tysiącletniego miasta”), gdzie niejednokrotnie teraźniejszość spleta się z odległą historią pamiętającą kształtowanie się państwa polskiego – nie zdajemy sobie sprawy, że wielu unikalnym zabytkom architektonicznym w tym obiekcie sakralnym czy budynkom użyteczności publicznej został nadany nowy blask i piękno przez pracowników firm, spółek czy przedsiębiorstw budowlanych. Gdyby nie ich praca i zaangażowanie – wiele z tych zabytków uległoby bezpowrotnemu zniszczeniu. Przykładami takiego pozytywnego działania mającego na celu ocalenie od zniszczenia mogą być: remont wykonany na Starym Rynku wraz z ratuszem, gdzie na wieży zegarowej odbywa się scena pasowania Bolesława III Krzywoustego na rycerza; remont i adaptacja ocalałych spichlerzy na skarpie wiślanej na pomieszczenia dla Oddziału Etnograficznego Muzeum Mazowieckiego i archiwum państwowego; przystosowanie i uporządkowanie cmentarza ewangelickiego do wykonywania pochówków oraz uruchomienie kaplicy cmentarnej; generalny remont wraz z adaptacją secesyjnej kamienicy Górnickich przy ulicy Tumskiej nr 8 na siedzibę Muzeum Mazowieckiego; rozbudowa i modernizacja obiektów szkolnych Liceum im. Wł. Jagiełły i Liceum im. St. Małachowskiego; przebudowa pałacyku Anny i Ludwika Flatau na pałac ślubów z zachowaniem oryginalnej stolarki i innych elementów architektonicznych; przeprowadzenie remontu zabytkowego domu Broniewskiego przy ul. Kościuszki i urządzenie w nim Izby Pamięci poświęconej poecie i wiele innych.

Ponadto Autorzy w sposób oryginalny i ciekawy zwracają uwagę Czytelnika na niektóre mniej znane budowle zabytkowe np. na dwustuletni kanał burzowy strumienia Dunajek pod ul. Mostową.

Szeroko została zaprezentowana płocka „Petrobudowa”, która zrealizowała wiele obiektów przemysłowych, a wśród nich Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne, Fabrykę Maszyn Żniwnych, Zakłady Przemysłu Dzwiniarskiego „Cotex”, Zakłady Stolarki Budowlanej „Stolbud” i wiele innych o kluczowym znaczeniu dla miasta, regionu i kraju.

Prezentowana monografia stała się ważną pozycją w historii gospodarczej miasta i regionu, gdyż Czy-

Włodzimierz SERAFIGIMOWICZ Bogumił TRĘBALA

Z DZIEJÓW BUDOWNICTWA W PŁOCKU

telnik znajdzie w niej wiele mało znanych informacji o tym, co działo się w Płocku w sferze budownictwa w ostatnich sześćdziesięciu latach.

Niezależnie od wymienionych walorów poznawczych, praca o budownictwie posiada drobne usterki, które nie mają wpływu na jej wartość popularno-naukową. Uważam, że Autorzy trochę po macoszemu potraktowali udział architektów i projektantów w procesie budowania Płocka. Być może, że drugie wydanie tej pozycji uwzględni mój skromny postulat. Druga uwaga dotyczy materiałów archiwalnych, zgromadzonych w płockich archiwach i bibliotekach, z których Autorzy skorzystali bardzo skromnie, a niewątpliwie jest to „kopalnia wiedzy”, z której należy koniecznie skorzystać, jeśli ma się zamiar wydać pracę o charakterze naukowym.

Niezależnie od tych drobnych uwag, książkę tę – z uwagi na jej wartość i walory – polecam wszystkim zainteresowanym dziejami i dniem dzisiejszym naszego miasta.

Jerzy Stefański